Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 49 ◆ Середа, 13 березня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЩО Ж ЦЕ ЗА ФЕРМЕР — З ВИЛАМИ?

Треба в кожному селі, в кожному районі зробити так, як люди хочуть. Є бажаючі — віддати їм землю. А промисловість має робити техніку. Що ж це зараз за фермер — з вилами? Він забезпечить її віддачу краще, ніж колгосп чи радгосп. Ти дай людині землю на сто років. Оце твоя земля, володій, працюй. І гарантію, що ніхто від тебе цієї землі не відбере.

...вся аграрна політика Радянської влади була не стійка. То присадибні ділянки нарізають, то віддавай, відрізай, то плати за кожне дерево, то сій лише буряк, то лише кукурудзу. Люди й думають: як можна вірити такій владі? І тепер придивляються.

(З інтерв'ю Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука газеті «Голос України» 1 січня 1991 року).

Продовження фоторозповіді Олекси Ващенка про один день із життя Сирайської сільської Ради Козелецького району на Чернігівщині читайте на 9-й стор. — у «Дзеркалі».

Фото Олекси ВАЩЕНКА.

До прибуття в УРСР Президента Турецької Республіки

Сьогодні в Київ прибуває Президент Турецької Республіки Тургут Озал, який перебуває в Радянському Союзі з офіційним візитом.

Тургут Озал народився 13 жовтня 1927 року в м. Малатья. В 1950 р. закінчив Стамбульський технічний університет, здобувши спеціальність інженера-електрика. Займався викладацькою діяльністю, працював у різних міністерствах, а також у приватних компаніях. Протягом ряду років керував державною плановою організацією Туреччини. В 1980 — 1982 рр. був заступником прем'єр-міністра, відав питаннями економіки.

У травні 1983 р. очолив роботу по створенню Партії вітчизни (ПВ) і став її генеральним головою. Після перемоги ПВ на загальних парламентських виборах з грудня 1983 р. по жовтень 1989 р. Т. Озал був прем'єр-міністром Туреччини.

У липні-серпні 1986 р. на запрошення Радянського уряду відвідав СРСР з офіційним візитом.

У результаті президентських виборів, які відбулися в турецькому парламенті 31 жовтня 1989 р., Т. Озал був обраний восьмим Президентом Турецької Республіки.

Відомий також як визначний економіст. Має ряд наукових робіт у галузі економіки і техніки.

В Українській РСР вітають приїзд Президента Турецької Республіки.

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 166.300.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ПРОЕКТ

ДОГОВІР ПРО СОЮЗ СУВЕРЕННИХ РЕСПУБЛІК

Суверенні держави — учасники Договору,

виражаючи волю своїх народів до оновлення Союзу;

визнаючи право націй і народів на самовизначення;

виходячи з проголошених республіками Декларацій про державний суверенітет;

враховуючи близькість історичної долі, прагнучи жити в дружбі і злагоді, забезпечуючи рівноправне співробітництво;

бажаючи створити умови для всебічного розвитку кожної особи і забезпечення надійних гарантій її прав і свобод;

дбаючи про матеріальний добробут і духовний розвиток народів, взаємозбагачення національних культур, гарантування загальної безпеки;

виносячи уроки з минулого та беручи до уваги зміни в житті країни і в усьому світі;

вирішили на нових засадах побудувати свої відносини в Союзі РСР.

I. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ

Перше. Кожна республіка — учасник Договору є суверенною державою. Союз РСР — суверенна федеративна демократична держава, що утворена в результаті добровільного об'єднання рівноправних республік і здійснює державну владу в межах повноважень, якими її наділили учасники Договору.

Друге. Республіки, які утворюють Союз, зберігають за собою право на самостійне вирішення всіх питань свого розвитку, гарантують політичні права і можливості соціально-економічного і культурного розвитку всім народам, які проживають на їх території. Республіки рішуче виступатимуть проти расизму, шовінізму, націоналізму, будь-яких спроб обмеження прав народів. Учасники Договору виходитимуть з поєднання загальнолюдських і національних цінностей.

Третє. Республіки визнають найважливішим принципом пріоритет прав людини, відповідно до загальновизнаних норм міжнародного права. Всім громадянам гарантуються можливість вивчення і використання рідної мови, безперешкодний доступ до інформації, свобода віросповідання, інші політичні, соціально-економічні, особисті права і свободи.

Четверте. Республіки бачать найважливішу умову свободи і добробуту у формуванні і розвитку громадянського суспільства. Вони прагнутимуть до задоволення потреб людей на основі вільного вибору форм власності і методів господарювання, реалізації принципів соціальної справедливості і захищеності.

П'яте. Республіки, які утворюють Союз, мають всю повноту державної влади, самостійно визначають свій національно-державний і адміністративно - територіальний устрій, систему органів влади і управління. Вони визнають загальним фундаментальним принципом демократії, що грунтується на народному представництві і прямому волевиявленні народів, прагнуть до створення правової держави, яка служила б гарантом проти будьяких тенденцій до авторитаризму і сваволі.

Шосте. Республіки вважають одним з найважливіших завдань збереження і розвиток національних традицій, державну підтримку освіти, науки і культури. Вони сприятимуть інтенсивному обміну і взаємозбагаченню гуманістичними духовними цінностями, народів країни і всього світу.

Сьоме. Учасники Договору заявляють, що головними цілями Союзу на міжнародній арені є міцний мир, ліквідація ядерної та іншої зброї масового знищення, співробітництво держав і солідарність народів у розв'язанні глобальних проблем людства.

Республіки є повноправними членами міжнародного співтовариства. Вони вправі встановлювати безпосередні дипломатичні, консульські, торговельні та інші зв'язки з іноземними державами, обмінюватись з ними повноважними представництвами, укладати міжнародні договори і брати безпосередню участь в діяльності міжнародних організацій, не ущемлюючи інтереси учасників цього Договору та їх спільні інтереси, не порушуючи міжнародні зобов'язання Союзу РСР.

II. УСТРІЙ СОЮЗУ

Стаття 1. **Членство в Союзі РСР**

Членство республік у Союзі РСР є добровільним. Республіки — учасники Договору мають рівні права і рівні обов'язки.

Республіки — учасники Договору входять до Союзу безпосередньо або у складі інших республік, що не ущемлює їхніх прав і не звільняє від обов'язків за Договором.

Відносини між республіками, одна з яких входить до складу другої, регулюються договорами і угодами між ними.

Союз РСР є відкритим для вступу до нього інших суверенних держав, які визнають Договір. Рішення про прийом до Союзу нових членів приймається за згодою всіх учасників Договору.

Республіки — учасники Договору мають право вільного виходу з Союзу в порядку, встановленому учасниками Договору.

Стаття 2. **Громадянство**

Громадянин республіки, яка входить до Союзу РСР, є одночасно громадянином Союзу РСР.

Громадяни Союзу РСР мають рівні права, свободи і обов'язки, закріплені Конституцією, законами і міжнародними договорами Союзу РСР.

Стаття 3. **Територія**

Територія Союзу РСР складається з територій усіх республік — учасників Договору.

Республіки, які входять до Союзу, визнають існуючі між ними на момент підписання Договору кордони.

Кордони між республіками можуть змінюватися тільки за погодженням між ними.

Стаття 4. **Відносини між республіками**

Відносини між республіками регулюються цим Договором та іншими договорами і угодами, які не суперечать йому.

Республіки — учасники Договору будують свої взаємовідносини у складі Союзу на основі рівності, поважання суверенітету, територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи, вирішення спорів мирними засобами, співробітництва, взаємодопомоги, сумлінного виконання зобов'язань за Союзним договором і міжреспубліканськими угодами.

Республіки — учасники Договору зобов'язуються не застосовувати відносно один одного силу, погрозу силою, не чинити будь-яких насильствених дій, не посягати на територіальну цілісність інших республік.

Республіки зобов'язуються не допускати розміщення на своїй території збройних формувань і військових баз іноземних держав, не укладати угод, які суперечили б цілям Союзу або були б спрямовані проти інтересів республік, що входять до нього.

Стаття 5. **Розмежування повноважень у Союзі РСР**

Учасники Договору наділяють Союз РСР такими повноваженнями:

— захист суверенітету і територіальної цілісності Союзу і республік, які входять до нього;

— гарантування державної безпеки Союзу РСР; визначення і охорона державного кордону Союзу РСР; зміна державного кордону Союзу РСР за згодою відповідної республіки;

— організація оборони і керівництво Збройними Силами Союзу РСР, прикордонними, внутрішніми і залізничними військами Союзу РСР; оголошення війни і укладення миру;

— керівництво оборонними підприємствами і організаціями щодо створення і виробництва озброєнь та військової техніки;

— здійснення загальносоюзної зовнішньої політики; представництво у відносинах з іноземними державами і міжнародними організаціями; укладення міжнародних договорів Союзу РСР; координація зовнішньополітичної діяльності Союзу і республік;

— здійснення зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень Союзу РСР;

— затвердження і виконання союзного бюджету;

— управління космічними дослідженнями, загальносоюзними системами зв'язку та інформації, геодезії і картографії, метрології і стандартизації;

— контроль за додержанням Конституції і законів Союзу РСР; прийняття законодавства з питань, які входять у відання Союзу; встановлення основ законодавства з питань, погоджених з республіками;

— координація діяльності по охороні громадського порядку та боротьбі із злочинністю.

Союз РСР спільно з республіками здійснює такі повноваження:

— прийняття Конституції Союзу РСР, внесення до неї змін і доповнень; забезпечення прав і свобод громадян Союзу РСР;

— визначення зовнішньополітичного курсу Союзу РСР і контроль за його проведенням через систему найвищих органів державної влади Союзу; захист прав та інтересів громадян Союзу РСР і республік у міжнародних відносинах; встановлення основ зовнішньоекономічної діяльності; єдина митна справа; здійснення суверенних прав Союзу і республік на природні багатства економічної зони і континентального шельфу Союзу РСР;

— визначення стратегії державної безпеки Союзу і республік, які входять до нього; гарантування державної безпеки членів Союзу; встановлення режиму державного кордону Союзу РСР, морських просторів і повітряного простору Союзу РСР;

— визначення воєнної політики Союзу РСР; здійснення заходів щодо організації і забезпечення оборони Союзу РСР; вирішення питань, пов'язаних з дислокацією і діяльністю військ і військових об'єктів на території республік; встановлення єдиного порядку призову і проходження військової служби; організація мобілізаційної підготовки народного господарства;

— визначення стратегії соціально-економічного розвитку країни і створення умов для розвитку загальносоюзного ринку; проведення єдиної фінансової, кредитної, грошової, податкової і цінової політики, яка грунтується на спільній валюті; складання союзного бюджету і контроль за його виконанням; використання золотого запасу, алмазного і валютного фондів Союзу РСР; розробка і здійснення загальносоюзних програм; створення загальносоюзних фондів регіонального розвитку і ліквідації наслідків стихійного лиха і катастроф, а також інших погоджених з республіками фондів і управління ними; подання допомоги іноземним державам, укладення угод про міжнародні позики і кредити; регулювання зовнішнього і внутрішнього державних боргів;

— керівництво оборонними підприємствами і організаціями щодо створення і виробництва продукції цивільного призначення;

— управління єдиною паливно-енергетичною системою країни, залізничним, повітряним, морським і магістральним трубопровідним транспортом;

— встановлення основ природокористування і охорони навколишнього середовища, проведення погодженої екологічної політики;

— встановлення основ соціальної політики, включаючи питання зайнятості і міграції, умов праці та її охорони, соціального забезпечення і страхування, народної освіти, охорони здоров'я, охорони сім'ї, материнства і дитинства; гарантоване забезпечення мінімального прожиткового рівня; сприяння розвиткові культури;

— забезпечення нечисленним народам збереження споконвічного середовища проживання, необхідних умов для їх економічного та культурного розвитку;

— організація і проведення фундаментальних наукових досліджень і стимулювання науково-технічного прогресу; визначення політики і основних принципів її реалізації в розвитку вищої школи, підготовці і атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації.

Повноваження, що визначаються цією статтею, можуть бути змінені лише за згодою всіх республік — учасників Союзного договору.

Спори з питань здійснення повноважень Союзу РСР або реалізації прав і виконання обов'язків у галузі спільних повноважень Союзу РСР і республік розв'язуються шляхом погоджувальних процедур. При недосягненні згоди спори виносяться на розгляд Конституційного Суду Союзу РСР.

(Закінчення на 3-й стор.).

ДОГОВІР ПРО СОЮЗ СУВЕРЕННИХ РЕСПУБЛІК

(Закінчення. Початок на 2-й стор.).

Стаття 6. Участь республік у здійсненні повноважень Союзу

Республіки беруть участь у здійсненні повноважень Союзу РСР шляхом спільного формування союзних органів, створення інших механізмів і процедур погодження інтересів і дій.

Кожна республіка може шляхом укладення угоди з Союзом РСР додатково делегувати йому здійснення окремих своїх повноважень, а Союз за згодою всіх республік передати одній або кільком з них здійснення на їх території окремих своїх повноважень.

Стаття 7. Власність

Союз РСР і республіки забезпечують вільний розвиток і захист усіх форм власності, передбачених законодавством Союзу РСР і республік, сприяють функціонуванню єдиного загальносоюзного ринку.

Республіки є власниками землі, її надр та інших природних ресурсів на своїй території, а також державного майна за винятком тієї його частини, яка на договірній основі закріплюється за Союзом у власність для здійснення покладених на нього повноважень.

Союзна власність використовується і нарощується виключно в загальних інтересах республік, включаючи вирівнювання рівня їх соціально-економічного розвитку.

Республіки мають право на свою частку в золотому, алмазному і валютному фондах Союзу РСР і беруть участь в їх використанні.

Використання землі, її надр та інших природних ресурсів для реалізації повноважень Союзу здійснюється в рамках законодавства республік, які створюють необхідні умови для діяльності Союзу РСР.

Стаття 8. Податки і збори

Республіки самостійно встановлюють податки і збори, визначають свій бюджет.

Для здійснення повноважень Союзу РСР встановлюються союзні податки і збори в розмірах, що визначаються за погодженням з республіками, а також пайові відрахування на загальносоюзні програми, обсяг і призначення яких регулюється щорічною угодою між Союзом і республіками з урахуванням показників їх соціально-економічного розвитку.

Стаття 9. Конституція Союзу РСР

Основою Конституції СРСР є Союзний Договір.

Конституція Союзу РСР приймається З'їздом представників держав — учасників Договору.

Конституція Союзу РСР не повинна суперечити Союзному Договору.

Стаття 10. Закони

Закони Союзу РСР, конституції і закони республік не повинні суперечити положенням Союзного Договору.

Закони Союзу РСР у питаннях його відання мають верховенство і обов'язкові для виконання на території всіх республік.

Закони республіки мають верховенство на її території в усіх питаннях, за винятком тих, які віднесено до відання Союзу.

Закони Союзу РСР у питаннях, віднесених до спільного відання Союзу РСР і республік, вступають у дію, якщо проти цього не заперечує республіка, чиї інтереси зачіпаються цими законами.

Республіка вправі опротестувати закон Союзу РСР, якщо він порушує Союзний Договір, суперечить Конституції республіки, а також її законам, прийнятим у межах її повноважень. Союз РСР вправі опротестувати закони республіки, якщо вони порушують Союзний Договір, суперечать Конституції СРСР, а також законам Союзу РСР, прийнятим у межах його повноважень. Спори в обох випадках розв'язуються шляхом погоджувальних процедур або передаються до Конституційного Суду Союзу РСР.

III
ОРГАНИ СОЮЗУ

Стаття 11. Формування органів Союзу

Союзні органи влади і управління формуються на основі представництва республік і діють в строгій відповідності з положеннями цього Договору.

Стаття 12. Верховна Рада Союзу РСР

Законодавчу владу Союзу здійснює Верховна Рада Союзу РСР, яка складається з двох палат:

Рада Республік — верхня палата Верховної Ради Союзу РСР, формується з рівної кількості представників, які обираються в республіках, що безпосередньо входять у Союз.

Рада Союзу — нижня палата Верховної Ради Союзу РСР, яка обирається населенням усієї країни по виборчих округах з рівною чисельністю виборців.

У Верховній Раді Союзу РСР гарантується представництво всіх національно-територіальних утворень.

Альтернативний варіант:

(Законодавчу владу Союзу здійснює Верховна Рада СРСР, що складається з двох палат:

Рада Республік Верховної Ради СРСР формується з рівної кількості представників, які обираються в республіках — учасниках цього Договору.

Рада Союзу Верховної Ради СРСР обирається населенням усієї країни по виборчих округах з рівною чисельністю виборців.

У Верховній Раді СРСР гарантується представництво всіх національно-територіальних утворень).

Стаття 13. Президент Союзу РСР

Президент Союзу РСР — глава союзної держави, який має найвищу виконавчо-розпорядчу владу.

Президент Союзу РСР виступає гарантом додержання Союзного Договору, Конституції і законів Союзу РСР; є головнокомандуючим Збройними Силами Союзу РСР; представляє Союз у відносинах із зарубіжними країнами; здійснює контроль за виконанням міжнародних зобов'язань Союзу РСР.

Президент обирається громадянами Союзу на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні строком на 5 років і не більше, ніж на два строки підряд. Обраним вважається кандидат, який дістав більше половини голосів виборців, що взяли участь у голосуванні, в цілому по Союзу і в більшості республік.

Стаття 14. Віце-президент Союзу РСР

Віце-президент Союзу РСР обирається разом з Президентом Союзу РСР. Віце-президент Союзу РСР виконує за уповноваженням Президента Союзу РСР окремі його функції і заміщає Президента СРСР у разі його відсутності і неможливості здійснення ним своїх обов'язків.

Стаття 15. Рада Федерації

Рада Федерації створюється під керівництвом Президента Союзу РСР у складі Віце-президента Союзу РСР, Президентів (найвищих державних службових осіб) республік для розгляду основних питань внутрішньої і зовнішньої політики Союзу, погодження дій республік, координації відносин Союзу і республік.

Стаття 16. Кабінет міністрів Союзу РСР

Кабінет міністрів Союзу РСР формується Президентом Союзу РСР за погодженням з Верховною Радою Союзу РСР у складі Прем'єр-міністра, заступників Прем'єр-міністра, міністрів Союзу РСР, керівників інших державних органів Союзу РСР.

У роботі Кабінету міністрів можуть брати участь з правом ухвального голосу глави урядів республік.

Кабінет міністрів Союзу РСР діє відповідно до повноважень Союзу, підпорядкований Президентові СРСР і несе відповідальність перед Верховною Радою Союзу РСР.

Стаття 17. Конституційний Суд Союзу РСР

Конституційний Суд Союзу РСР розглядає питання про відповідність законодавчих актів Союзу РСР і республік, указів Президента Союзу РСР і Президентів республік, нормативних актів Кабінету міністрів Союзу РСР Союзному Договору і Конституції Союзу РСР, а також вирішує спори між Союзом і республіками та між республіками про конституційність їх законодавчих актів.

Стаття 18. Союзні суди

Союзні суди — Верховний Суд Союзу РСР, Найвищий арбітражний суд Союзу РСР, суди у Збройних Силах Союзу РСР.

Верховний Суд Союзу РСР і Найвищий арбітражний суд Союзу РСР здійснюють судову владу в межах повноважень Союзу. Голови найвищих судових, арбітражних органів республік входять за посадою відповідно до складу Верховного Суду Союзу РСР і Найвищого арбітражного суду Союзу РСР.

Стаття 19. Прокуратура Союзу РСР

Нагляд за виконанням законодавчих актів Союзу РСР здійснюється Генеральним прокурором Союзу РСР, Генеральними прокурорами (прокурорами) республік і підпорядкованими їм прокурорами.

Генеральний прокурор Союзу РСР призначається Верховною Радою СРСР і їй підзвітний.

Генеральні прокурори (прокурори) республік призначаються найвищими законодавчими органами республік і входять за посадою до складу колегії Прокуратури Союзу РСР. У своїй діяльності по нагляду за виконанням союзних законів вони підзвітні як найвищим законодавчим органам республік, так і Генеральному прокуророві Союзу РСР.

IV
ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 20. Офіційна мова Союзу РСР

Офіційною мовою Союзу РСР учасники Договору визнають російську мову.

Стаття 21. Столиця Союзу РСР

Столицею Союзу РСР є місто Москва.

Стаття 22. Державна символіка Союзу РСР

Союз РСР має державні герб, прапор і гімн.

Стаття 23. Набрання Союзним Договором чинності

Союзний Договір приймається найвищими органами державної влади республік і набирає чинності з моменту його підписання повноважними делегаціями республік. Союзний Договір відкривається для підписання за рішенням Ради Федерації Союзу РСР.

Для республік, які його підписали, з тієї ж дати вважається таким, що втратив чинність, Договір про утворення Союзу РСР 1922 року.

Відносини Союзу і республік, які не підписали Союзний Договір, підлягають врегулюванню на основі чинного законодавства Союзу РСР, взаємних зобов'язань і угод.

Стаття 24. Зміна Союзного Договору

Союзний Договір або окремі його положення можуть бути скасовані, змінені або доповнені за поданнями республік тільки за згодою всіх держав — членів Союзу РСР.

Стаття 25. Додатки до Договору

Цей Договір має Додатки, в яких викладено процедури, механізм і строки реалізації статей Договору.

Перелік додатків, строки їх підготовки і підписання погоджуються республіками — учасниками Договору в Протоколі, що є частиною Договору.

Постанова Верховної Ради СРСР

ПРО СПРИЯННЯ З БОКУ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ СРСР ПРОВЕДЕННЮ РЕФЕРЕНДУМУ СРСР

З метою забезпечення суворого додержання Закону СРСР «Про всенародне голосування (референдум) СРСР», рішень четвертого З'їзду народних депутатів СРСР і Верховної Ради СРСР при проведенні референдуму СРСР 17 березня 1991 року Верховна Рада СРСР **постановляє:**

1. Доручити народним депутатам СРСР взяти діяльну участь у забезпеченні проведення у своїх виборчих округах референдуму СРСР 17 березня 1991 року у точній відповідності з чинним законодавством.

2. Вважати за доцільне направити групи народних депутатів СРСР у республіки і регіони для спостереження за ходом проведення референдуму.

3. Надати народним депутатам СРСР і групам народних депутатів права офіційних спостерігачів від імені Верховної Ради СРСР за проведенням референдуму СРСР на всій території Союзу РСР у межах повноважень, передбачених законом СРСР про Статус народного депутата СРСР.

4. Народним депутатам СРСР і групам депутатів взяти активну участь у роз'ясненні цілей і суті референдуму СРСР, рішень четвертого З'їзду народних депутатів СРСР і Верховної Ради СРСР з цього питання, всемірно сприяти комісіям по проведенню референдуму СРСР в реалізації покладених на них завдань.

Народні депутати СРСР при виконанні доручення Верховної Ради СРСР мають право одержувати від комісій будь-які документи і матеріали або знайомитися з ними, вимагати від відповідних органів і службових осіб додержання положень законодавства про референдум СРСР, в необхідних випадках ставити перед правоохоронними органами питання про присічення порушень законодавства і притягнення винних осіб до передбаченої законом відповідальності.

При цьому особлива увага має бути звернута на неухильне додержання встановлених конституцією СРСР прав і свобод громадян, забезпечення умов для вільного виявлення кожним громадянином СРСР своєї волі щодо долі Союзу РСР.

5. Прокуратурі Союзу РСР, міністерству внутрішніх справ СРСР повсюдно забезпечити суворе додержання законності і громадського порядку, вжити всіх необхідних заходів для того, щоб 17 березня кожний громадянин СРСР мав реальні можливості для здійснення свого конституційного права на вільне волевиявлення в ході референдуму СРСР. Які б то не було посягання на право громадянина СРСР брати участь у референдумі СРСР, будь-які обмеження цього права суперечать Конституції СРСР, є незаконними.

6. Органам державної влади і управління республік, місцевим радам народних депутатів, їх виконавчим і розпорядчим органам подавати народним депутатам СРСР необхідну допомогу в здійсненні покладених на них завдань і функцій.

Верховна Рада СРСР ще раз звертається до всіх громадян країни із закликом взяти найактивнішу участь у референдумі СРСР, взяти в свої руки вирішення питання історичної ваги — про долю нашої оновлюваної держави — Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Голова Верховної Ради СРСР А. ЛУК'ЯНОВ.

Москва, Кремль.
11 березня 1991 р.

Телеграфним рядком з Ужгорода

ОРГАНІЗАЦІЙНО НЕ ГОТОВА
до проведення референдуму СРСР більшість дільниць та комісій Ужгорода, окремих районів області. Не обладнано відповідні приміщення, немає списків громадян, що братимуть участь у референдумі, 92 дільниці не телефонізовано. Не віддруковано також жодного бюлетеня для опитування стосовно варіанта, запропонованого Верховною Радою УРСР.

ПОВТОРНІ ВИБОРИ
чекають на голову Закарпатського облвиконкому М. Країла, який балотувався до обласної Ради (замість вибулого депутата) разом із старшим санітаром Мукачівської райветлікарні безпартійним С. Калабішкою та головою обласної організації УРП О. Оросон. Перші два продовжать боротьбу за мандат 17 березня.

ПІДПІЛЬНУ ЛАБОРАТОРІЮ
по виготовленню фальшивих викликів за кордон та інших подібних «лип» викрито в Ужгороді. Очолював підпільний «синдикат» житель міста З. Балог. У нього та партнерів по забороненому бізнесу вилучено валюти й цінностей на 300 тисяч карбованців.

ВЕСНУ ЗУСТРІВ ФЕСТИВАЛЬ
Відбувся другий фестиваль румунської народної творчості. Нині його приймало робоче селище Солотвино. У виступах самодіяльних колективів переважав автентичний фольклор, якого ще не торкалася рука режисера.

Микола ГОРВАТ,
власний кореспондент «Голосу України».

Вісті з місцевих Рад

ГОТУЮЧИСЬ ДО РИНКУ

Суми. Сесія міської Ради народних депутатів скасувала сучасний герб обласного центру, в якому домінуючими елементами були символи електроніки, хімії та машинобудування. Вирішено відродити геральдичний знак XVIII століття, коли Суми були центром торгівлі та підприємництва.

Віталій МАКСЮТЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

З ПЕРШИХ УСТ

Дніпропетровськ. Постійна комісія обласної Ради народних депутатів з охорони здоров'я, яку очолює народний депутат УРСР В. Павлов, майже у повному складі виїхала у міста Західного Донбасу і влаштувала там прийоми виборців. У Павлограді, Тернівці, Першотравенську, на шахтах депутати з перших уст дізналися, що хвилює гірників та їхні сім'ї в роботі місцевих медичних закладів, чому в басейні не вистачає лікарів і зростає захворюваність населення.

Тепер залишається сподіватися, що намічене після візиту постійної депутатської комісії буде неодмінно втілене.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

СТАЛА СІМ'Я ДИТБУДИНКОМ

Вінницька область. Велике горе спіткало багатодітну родину Костюків з Вороновиці Вінницького району. Під час пологів померла мама — Тетяна Омелянівна. Маленька донечка залишилася жити. Як бути далі? Вінницька райрада народних депутатів і виконком прийняли рішення про відкриття у селищі дитячого будинку сімейного типу. Старша серед сестер — Олена стала виховательною і щомісяця одержуватиме зарплату. Лариса — няня, теж із місячним окладом.

Допомога родині Костюків надходить звідусіль — від сільського споживчого товариства, від колгоспів «Дружба», «Зоря», «Україна», «Дніпро». Благодійниками сім'ї стали також АТП-0102, АТП-0101, облрибкомбінат. Відгукнулися добрі люди й з інших областей республіки.

Принагідно називаємо рахунок, на який можна перераховувати гроші: 000700026, МФО 302463 Вінницького районного відділення республіканського акціонерно-комерційного агропромбанку.

Валерій ВАЛЕРКО.

«УКРАЇНСЬКА ГОЛГОФА»

Виставки

Директора літературного музею, як у «добрі застійні часи», дехто з керівної раті ледве не звинуватив у всіх смертних гріхах за те, що він дозволив (!) в день відкриття освятити виставку «Українська Голгофа» священику УАПЦ. Як так, комуніст, а не зміг стати супроти «наполегливих добродіїв»?! Невже ж нам і досі невтямки, що часи «войовничого атеїзму» змінилися «войовничою релігійністю»!

Щодо освячення виставки, то тут, певно, є привід для іронічної посмішки, бо напередодні, коли ще не було відвідувачів (певна річ, виставка ще не була відкрита!), її освятив священик УПЦ!

Але залишимо святих отців з їхніми проблемами у спокої, а самі перейдемо до огляду експозиції «Української Голгофи». Портрети, книги, речі, фотографії, малюнки... Україна віддала, зрозуміло, не з власної волі на Голгофу кращі свої творчі сили: поетів, художників, артистів. Чи всіх сьогодні ми можемо назвати поіменно, чи увічнена пам'ять про сотні, тисячі синів та дочок українського народу? Чи чути нам їх застереження і надії?

На відкритті виставки були родичі розстріляних і замучених у сталінських катівнях — вони з'їхалися до Харкова з далеких й близьких країв: дочка Миколи Хвильового — Любов Уманцева, онука Антона Крушельницького — Лариса Крушельницька, дочка Василя Блакитного — Майя Вовчик-Блакитна, родичі інших репресованих з легіону співців і творців.

Іван ШКВАРКО.
Харків.

Телеграфним рядком з Луганська

МОГЛИ БУТИ ЖЕРТВИ

На 6-му поверсі готелю «Луганск» вночі виникла пожежа. Причина — самозаймання телевізора. Завдяки умілим діям міліції та пожежників жертв нема. У готелі проживало близько 500 постояльців.

АРТИСТ — ДІТЯМ

Відомий естрадний виконавець Валерій Леонтьєв передав у подарунок Луганській дитячій філармонії «Ровесник» 60 тисяч карбованців. Це не перший подарунок Валерія, який багато років працював у Луганській філармонії.

ЧОРНОБИЛЬЦІ ОБ'ЄДНУЮТЬСЯ

У Луганську відбулася I конференція міського товариства союзу «Чорнобиль», до якого увійшло понад 500 «ліквідаторів» наслідків аварії та евакуйованих. Мета товариства — подання матеріальної допомоги родинам загиблих.

ВСІ ПІШЛИ У ВІДПУСТКУ

У безстрокову неоплачувану відпустку пішли близько 1000 робітниць Свердловської швейної фабрики. Причина — відсутність сировини. Постачальники в обмін на неї вимагали вугілля та м'ясо.

Юрій ЧЕПУРНОВ.

ВОЛОКНА З КАМЕНЮ

Рівненська область. У Володимирецькому районі біля села Іванчі спеціалісти Рівненської геологорозвідувальної експедиції відкрили родовища базальтів.

Як сказали керівники пошукових робіт Володимир Чабаненко та Володимир Рева, поліський камінь відзначається високою якістю. З нього можна виготовляти надтонкі волокна для виробництва теплоізоляційних матеріалів. Вже вирішується питання про спорудження переробного підприємства. Новознайденими базальтами зацікавилися авіа- та суднобудівники, спеціалісти інших галузей.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».

Ходовою ... про білі пл... нашого нед... минулого н... чи можна ... скористатис... згадуючи ц... повний тра... день, бо в ... нашій він ... чорним.

З боку Б... Яру на вул... Фрунзе ри... рідинна ма... глиняного ... до п'яти м... заввишки. ... знесив ... електро... транспо... захоплюва... Двоповерхо... будинок ки... контору де... зруйнувави...

Продиктовано у номер

Страйк шахтарів набирає сили

Вівторок, 12 березня, 13 година.

Важкий тиждень чекає на Донеччину. Страйковий рух, наче весняна повінь, набирає сили. До шахтарів Красноармійська приєднались вже декілька шахт Донецька та Вугледара. Всього ж за даними страйккому об'єднання «Донецьквугілля» на вівторок у регіоні зупинено близько 30 підприємств. У цей час на багатьох шахтах проходять збори трудових колективів, де до економічних вимог додаються політичні. Одна з них — надання дійсної суверенності республіці.

Коли передаються ці рядки, в Донецьку проходить засідання Регіональної ради страйкових комітетів Донбасу. Напруга не спадає, коли не навпаки. Про це свідчить і матеріальна допомога, яка почала надходити у шахтарські селища, сім'ї гірників з Прибалтики та Росії.

Активізації шахтарського страйку в Донбасі сприяла позиція Центру. Прем'єр Павлов не розпочинає з страйкарями переговорів, міністр Щадов взагалі мовчить. Як тут не згадати намагання уряду України сісти з шахтарями за стіл переговорів.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецьк.

Фоторе...

Саме так ... — інтернаці... но, у наш с... з неймові... рвуться уста... ліканські с... значення в... ливо, анахр... ви скажете ... Слов'янсько... нічному учи... авіації у ...

Знай наших!

ОДЕСИТА НЕ ПЕРЕЖАРТУЄШ

Для директора Одеського експериментального заводу шампанських вин отримати міжнародну телеграму — не дивина, бо тутешні вина охоче замовляють і Європа, і Америка. Але ця телеграма з позначкою «міжнародна» зацікавила неабияк, бо надійшла не з-за моря, а з... Тернополя.

І так, і сяк крутив телеграму директор, вчитувався в текст, але нічого міжнародного не зміг розгледіти, окрім звичайного прохання: висилайте, мовляв, шампанське, бо зриваємо передсвяткову торгівлю. І підпис: «Укроптбакалія. Стефанків».

Врешті-решт, директор рішуче взяв ручку й наклав резолюцію для відділу збуту: «Висилайте. Але — за валюту!». І розмашисто підписався.

У відділі збуту заводу працюють теж одесити. Вони гідно оцінили директорський гумор.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Характери

«БУВ У МЕНЕ І ВЕРТОЛІТ...»

Усе почалося, коли Григорій Кирилович був ще просто Гришею. Мати так і казала: «Гришо! Ну що ти той металобрухт до двору тягнеш?! Повернутися нема де! Ох, викину...».

Та й інші вважали, що несерйозно це — по звалищах лазити. Хіба що хлопці-однокласники не одверталися...

А коли він склав триколісну автомашину із списаних запчастин і почав їздити Петровою Слобідкою, отоді шанувальників побільшало. Та побільшало й отого, що мати називала «металобрухтом» — що сам збирав, чим друзі допомагали. І взявся Гриша Литвиненко зробити автомобіль на повітряній подушці. Кузов — з міцної фанери, спереду отвір, а там двигун з великим пропелером — для накопичення повітря під основу апарата.

Машина одірвалася од землі й поїхала!

І скільки доріг об'їздила! А скільки радості було у ровесників! Не обійшлося й без пригод. Якось пізно ввечері повертався з подругою з косовиці, їхав повільно, засвітивши фари. Аж тут — старенькі бабусі. І в крик: тікаймо, інопланетяни прилетіли! Наступного дня він чого лиш не наслухався про «пришельців»...

Незабаром одружився. Народилася донька Зіна. Багато часу забирала у Григорія Кириловича. Мати втішалася; мовляв, може тепер людиною стане... Але донька підростала — а техніки на подвір'ї прибувало. З'явились аеросани, автомашина «Ива». Куди там заводським моделям — розцяцьковані, красиві. Петровослобідчани любили прийти, подивитися. А ще більше допитливих стало, коли Литвиненко підкорив небо — за допомогою власного дельтаплана. Отоді й в області заговорили: от яких талантів ростимо. Коли ж Григорій Кирилович звернувся до обкому ДТСААФ, щоб оформити документи на автомашину-саморобку, його ...не впізнали. Порадили звернутися до місцевого ДТСААФу. Але й там не зуміли допомогти творчій людині. Так і продав він свою «Иву».

Був він робітником Корюківського ветсанутильзаводу і для улюбленої справи уривав часинку-другу. Якось поїхав у сусіднє село змолоти зерна. Там сказали — через два тижні приїжджати. Розсердився Литвиненко. Не минуло й два тижні, як у нього на подвір'ї запрацював власний міні-млин. Двигун — із старої кіноустановки. А незабаром змайстрував і зерноочищувальний апарат. Люди ним користувалися. Але подобалося це не всім. Написали «добрі люди» скаргу: Литвиненко краде електроенергію та пальне. Приїхали хлопці з міліції. Григорій Кирилович, ніде правди діти, хвилювався. Розповів, де що бере, показав своє механізоване господарство. Міліціонери були просто щасливі після тієї екскурсії. Руку тиснули й казали: «Ви диво творите! За це — нагороди треба давати! Працюйте спокійно!».

Але радів він недовго. Принесла лиха година перевірку з фінвідділу: «Що це ви тут — городи орете, з людей гроші берете? Платіть патент!».

Довго пояснював, що ніхто ні з кого не бере, просто хтось йому допоможе, він — комусь, так і живуть.

Не повірили.

Довелося й трактор розібрати.

А одного літнього вечора загорівся ідеєю скласти всюдихода. Працювали разом із Зіною. Через місяць випробували машину на болоті, поруч. Машина сподобалася не тільки Зіні. Та й хороша ж була машина — полем, ріллею, болотом, річкою Бреч їздила, бачили її у Щорсі, у Мені. А він вже нове щось вигадав: мотоблок для городу. Усі роботи механізував — від садіння картоплі та сівби зернових до збирання врожаю.

«Був у мене і вертоліт. Побавився трохи й розібрав. Бо не зміг застосувати у господарстві...».

— А в планах?

— Автомобіль буде! На рідкісному пальному, екологічно чистому.

Віктор БОЖОК.
Корюківка,
Чернігівська область.

ТЕ...

27 лютого ... ТСН двічі ... Україні в м... волі буде ... роботу 1 б... перегляд д... ного законо... ничині ці... хопили в'я... жиму 39-І ... Тростянець... відмовилис... чоловік. Н... Їхав облас... дотриманн... виправно-тр... Борис СЛ... новив: усі ... зорн нині ... відпочинку ... жиму та х... кожен з ти...

...их Рад

..., Тернівці, ... шахтах ...ст дізнали... ...ків та їхні ...ких медич... ...я басейні ... зростає ...ення.

... сподіва... ...ісля візиту ... комісії ...ення.

...РЕНКО, ...пондент ...».

...УДИНКОМ

... Велике ...одітну ро... ...Вороновиці ... Під час ...ма — Те... ...ленька до... ...ть. Як бу... ...йрада на...

родних депутатів і виконком прийняли рішення про відкриття у селищі дитячого будинку сімейного типу. Старша серед сестер — Олена стала вихователькою і щомісяця одержуватиме зарплату. Лариса — няня, теж із місячним окладом.

Допомога родині Костюків надходить звідусіль — від сільського споживчого товариства, від колгоспів «Дружба», «Зоря», «Україна», «Дніпро». Благодійниками сім'ї стали також АТП-0102, АТП-0101, облрибкомбінат. Відгукнулися добрі люди й з інших областей республіки.

Принагідно називаємо рахунок, на який можна перекаэувати гроші: 000700026, МФО 302463 Вінницького районного відділення республіканського акціонерно-комерційного агропромбанку.

Валерій ВАЛЕРКО.

...ГОЛГОФА»

...а відкри... ...священик ... ...сятих от... ...емами у ...йдемо до ...«Україн... ...Портрети, ...рафії, ма... ...віддала, ...сної волі ...свої твор... ...дівників, ...сьогодні ... поімен... ...ять про ... дочок

українського народу? Чи чути нам їх застереження і надії?

На відкритті виставки були родичі розстріляних і замучених у сталінських катівнях — вони з'їхалися до Харкова з далеких й близьких країв: дочка Миколи Хвильового — Любов Уманцева, онука Антона Крушельницького — Лариса Крушельницька, дочка Василя Блакитного — Майя Вовчик-Блакитна, родичі інших репресованних з легіону співців і творців.

Іван ШКВАРКО.

Харків.

...СИЛИ

...ено близь... ... У цей час ... прохо... ...х колекти... ...их вимог ...и. Одна з ...сної суве... ...я ці ряд... ...одить за... ...ної ради ...в Донба...

су. Напруга не спадає, коли не навпаки. Про це свідчить і матеріальна допомога, яка почала надходити у шахтарські селища, сім'ї гірників з Прибалтики та Росії.

Активізації шахтарського страйку в Донбасі сприяла позиція Центру. Прем'єр Павлов не розпочинає з страйкарями переговорів, міністр Щадов взагалі мовчить. Як тут не згадати намагання уряду України сісти з шахтарями за стіл переговорів.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Донецьк.

Телеграфним рядком з Луганська

МОГЛИ БУТИ ЖЕРТВИ

На 6-му поверсі готелю «Луганск» вночі виникла пожежа. Причина — самозаймання телевізора. Завдяки умілим діям міліції та пожежників жертв нема. У готелі проживало близько 500 постояльців.

АРТИСТ — ДІТЯМ

Відомий естрадний виконавець Валерій Леонтьєв передав у подарунок Луганській дитячій філармонії «Ровесник» 60 тисяч карбованців. Це не перший подарунок Валерія, який багато років працював у Луганській філармонії.

ЧОРНОБИЛЬЦІ ОБ'ЄДНУЮТЬСЯ

У Луганську відбулася І конференція міського товариства союзу «Чорнобиль», до якого увійшло понад 500 «ліквідаторів» наслідків аварії та евакуйованих. Мета товариства — подання матеріальної допомоги родинам загиблих.

ВСІ ПІШЛИ У ВІДПУСТКУ

У безстрокову неоплачувану відпустку пішли близько 1000 робітниць Свердловської швейної фабрики. Причина — відсутність сировини. Постачальники в обмін на неї вимагали вугілля та м'ясо.

Юрій ЧЕПУРНОВ.

ВОЛОКНА З КАМЕНЮ

Рівненська область. У Володимирецькому районі біля села Іванчі спеціалісти Рівненської геологорозвідувальної експедиції відкрили родовища базальтів.

Як сказали керівники пошукових робіт Володимир Чабаненко та Володимир Рева, поліський камінь відзначається високою якістю. З нього можна виготовляти надтонкі волокна для виробництва теплоізоляційних матеріалів. Вже вирішується питання про спорудження переробного підприємства. Новознайденими базальтами зацікавилися авіа- та суднобудівники, спеціалісти інших галузей.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».

РУКОТВОРНИЙ ...

ЩО СТАЛОСЯ В КИЄВІ ТРИДЦЯ...

З-під архівного пилу

Ходовою фразою про білі плями нашого недалекого минулого навряд чи можна скористатися, згадуючи цей повний трагізму день, бо в пам'яті нашій він постає чорним.

З боку Бабиного Яру на вулицю Фрунзе ринула рідинна маса глиняного кольору до п'яти метрів заввишки. Цей вал зносив електрос...ли, трансп..., захоплював людей. Двоповерховий будинок кинуло на контору депо, зруйнувавши її...

Розказати про гіркі події далекої весни докладніше важко, бо документи здебільшого не збереглися. Колись їх було засекречено, згодом деякі загублено, інші знищено із закінченням строку зберігання. Знищено й 27-томну кримінальну справу, в якій попереднє слідство, а потім суд досліджували причини цієї катастрофи.

Однак випадково збереглися копії окремих документів, і серед них обвинувального та експертного висновків, показань окремих свідків. Це дає змогу розповісти про те, що сталося в Києві 13 березня 1961 року.

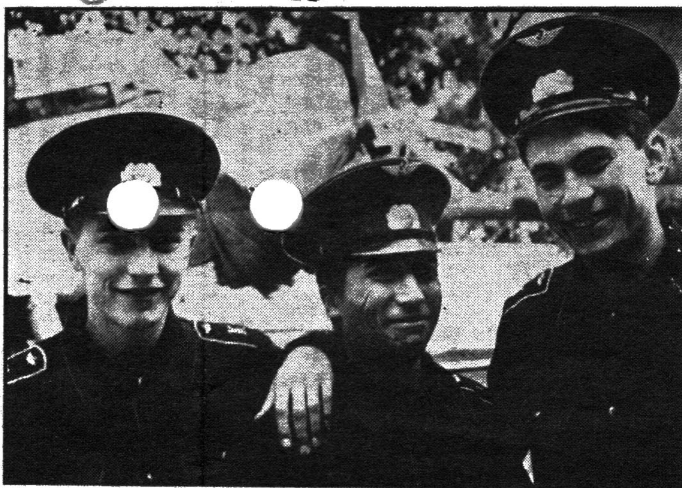
Починаючи з 1951 року, тобто майже десять років, Київське спеціалізоване управління «Гідромеханізація» № 610 тресту «Укргідроспецбуд» Мінбуду УРСР виконувало роботи на глиняних кар'єрах Петровських цегляних заводів. Верхні грунти, які непридатні для виготовлення цегли, розмивалися водою й перекачувалися у відроги Бабиного Яру. І ось 13 березня 1961 року о 8 годині 30 хвилин у найбільшому відрозі сталося споввання намитого грунту. Селевий потік ринув униз. Вмить він заповнив площу в 30 гектарів поміж вулицями Фрунзе і Ново-Костянтинівською...

Кримінальну справу порушено того ж дня. Під час слідства створена спеціальна експертна комісія зазначила, що проектування й виконання робіт проводилося з грубими порушеннями технічних правил і вимог безпеки. Намив здійснювався взимку, що заборонено правилами. На поверхні намитого грунту утворилися озера до двох метрів завглибшки, у яких навіть розвелася риба. Ніхто не вживав ніяких заходів для ліквідації озер. Водоскидний колодязь не діяв. Грунт через це не ущільнювався, залишався розрідженим. Ще напередодні катастрофи вода почала переливатися через греблю, розмиваючи й руйнуючи її.

Щодо проекту, за яким грунти з цегляних кар'єрів скидалися у відроги Бабиного Яру, то його експерти визнали неякісним. Розроблений без належного вивчення гідрології, гідрогеології й топографії місцевості, він міс...

тив принципові ... кові помилки, ... пізно мали приз... ликої катастроф... вано й те, що на... ти нагромаджува... рогах, які були ... метрів вище від ... леної території м... ку з цим для ут... митих грунтів по... збудувати капіта... з водоскидним ... дійсності заміст... же грунтів було ... лі 10—25 метрі... Тобто замість ... першого класу н... використано спор... класом нижче ві...

Серйозні пору... екту і правил ви... біт допустило й ... «Гідромеханізаці... Не було побудов... греблі для затри... і стічної вод. За... водоскидних труб... них навіть хибни... на греблі проклал... ну. З 1958 року ... колодязь переста... кільки замився п... тоді воду відвод...

Фоторепортаж

СЛОВ'ЯНСЬКЕ ІНТЕРНАЦІОНАЛ...

Саме так, я не обмовився — інтернаціональне. Звичайно, у наш складний час, коли з неймовірною легкістю рвуться усталені міжреспубліканські стосунки, таке визначення вже звучить, можливо, анахронізмом. Але що ви скажете на те, що нині в Слов'янському авіаційно-технічному училищі цивільної авіації у півторатисячній курсантській сім'ї навчається понад сорок представників різних національностей нашої країни? І ще жодного разу, як розповіли начальник училища В. П. Юньов та його заступник П. І. Пастухов, не було якихось міжнаціональних конфліктів. Це ж саме стверджують й самі курсанти, у всякому разі всі ті, з ким мені довелося спілкуватися.

В училищі створено всі умови для навчання і відпочинку, виробничу практику курсанти проходять на учбовому аеродромі, котрий знаходиться недалеко від міста. Випускники тут здобувають усі ті необхідні спеціальності, що потрібні для якісного обслуговування пасажирських літаків та вертольотів. А такі, як технік-механік по експлуатації електричних систем аеродромів ... електрик по обсл... засобів механізац... тизації на аеродр... на здобути лише ... кому Донецької о... поную увазі ... миттєвостей з ж... ща.

● Хоча і про... зом ще недовго, ... ли потоваришува...

...У МЕНЕ І ВЕРТОЛІТ...»

...ньої бабусі. ...нопланети... ...тного дня ...увся про ...ився. Наро... ...багато ча... ...орія Кири... ... мов... ...днюю ста... ...простала— ...? прибува... ...сами, авто... ...там завод... ...розщедю... ...ослобідча... ...одивитися. ...ляних ста... ... підкорив ... власно... ...й в обо... ...них стала ...ж Гри... ...рнувся до ... оформ... ...автомаши... ...не впізна... ...тися до ...у. Але й ...ити твор... ...одав він ...Корюківсь...

кого ветсанутильзаводу і для улюбленої справи уривав часинку-другу. Якось поїхав у сусіднє село змолоти зерна. Там сказали — через два тижні приїхати. Розсердився Литвиненко. Не минуло й два тижні, як у нього на подвір'ї запрацював власний міні-млин. Двигун — із старої кіноустановки. А незабаром змайстрував і зернообмолочувальний апарат. Люди ним користувалися. Але подобалося це не всім. Написали «добрі люди» скаргу: Литвиненко краде електроенергію та пальне. Приїхали хлопці з міліції. Григорій Кирилович, ніде правди діти, хвилювався. Розповів, де що бере, показав своє механізоване господарство. Міліціонери були просто щасливі після тієї екскурсії. Руку тиснули й казали: «Ви диво творите! За це — нагороди треба давати! Працюйте спокійно!».

Але радів він недовго. Принесла лиха година перевірку з фінвідділу: «Що це ви тут — городи орете, з людей гроші берете? Платіть патент!».

Довго пояснював, що ніхто ні з кого не бере, просто хтось йому допоможе, він — комусь, так і живуть.

Не повірили.

Довелося й тракторця розібрати.

А одного літнього вечора загорівся ідеєю скласти всюдихода. Працювали разом із Зіною. Через місяць випробували машину на болоті, поруч. Машина сподобалася не тільки Зіні. Та й хороша ж була машина — полем, ріллею, болотом, річкою Бреч їздила, бачили її у Щорсі, у Мені. А він вже нове щось вигадав: мотоблок для городу. Усі роботи механізував — від садіння картоплі та сівби зернових до збирання врожаю.

«Був у мене і вертоліт. Побавився трохи й розібрав. Бо не зміг застосувати у господарстві...».

— А в планах?

— Автомобіль буде! На рідкісному пальному, екологічно чистому.

Віктор БОЖОК.

Корюківка,
Чернігівська область.

ТЕЛЕВІЗОР-ПРОВОКАТОР

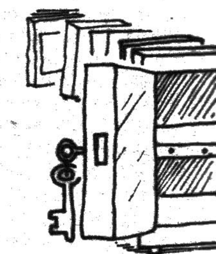
Факт і коментар

27 лютого телепрограма ТСН двічі оголосила, що на Україні в місцях позбавлення волі буде масовий невихід на роботу 1 березня. Вимоги: перегляд діючого кримінального законодавства. На Вінниччині цю інформацію підхопили в'язні особливого режиму 39-ї установи (Губник, Тростянецького району). Тут відмовились працювати 500 чоловік. На місце події виїхав обласний прокурор по дотриманню законності у виправно-трудових установах Борис СЛОБОДЯН. Він встановив: усі піддалися на повідомлення ТСН, адже телевізори нині є у всіх кімнатах відпочинку. Претензій до режиму та харчів не було. Але кожен з тих, з ким розмовляв прокурор, нарікав на великі строки ув'язнення, мовляв, краще жорсткіший режим, ніж усвідомлення, що у тебе попереду 10 літ неволі. Та й за що? Ось деякі думки.

Аврам Футерман: мені 51 рік. Маю 8 судимостей. Відсиджував з 33-х років. Звільнюсь 1999 року. Хіба справедливо, що останні кілька літ отримав за гаманець, де було лиш 20 карбованців?

Анатолій П'ятковський: якось почув по телевізору про ділків, котрі отримали 5 років за продаж технічної документації на суму 5 мільйонів. А я за якийсь паршивий гаманець, де було 28 карбованців, маю п'ять з половиною років неволі. Хіба ж це законно?

Михайло Парамонов: п'ятий строк у мене. Останній — за розбійне пограбування. По собі знаю, що послаблення режиму розбещує. Разом з тим, великі строки ув'язнення призводять людину до відчаю. Тоді у засуджених бувають хвилини, коли вони здатні на будь-які необдумані вчинки. Краще менші строки, але суворіший режим. Шкодую, що «клюнув» на дезинформацію ТСН. Думав, справді буде нагода повоювати за свої права. Але хтось же повинен за нас подумати. Чому Верховна Рада України не поставить питання про перегляд давно заста...

...рілого кримінальн... давства?

Такої ж думки ... вілі, В. Туров, ... та багато інших, ... шов 1 березня ... внаслідок чого з...

ГОЛОС України

РУКОТВОРНИЙ ПОТОП

ЩО СТАЛОСЯ В КИЄВІ ТРИДЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ?

З-під архівного пилу

Розказати про гіркі події далекої весни докладніше важко, бо документи здебільшого не збереглися. Колись їх було засекречено, згодом деякі загублено, інші знищено із закінченням строку зберігання. Знищено й 27-томну кримінальну справу, в якій попереднє слідство, а потім суд досліджували причини цієї катастрофи.

Однак випадково збереглися копії окремих документів, і серед них обвинувального та експертного висновків, показань окремих свідків. Це дає змогу розповісти про те, що сталося в Києві 13 березня 1961 року.

Починаючи з 1951 року, тобто майже десять років, Київське спеціалізоване управління «Гідромеханізація» № 610 тресту «Укргідроспецбуд» Мінбуду УРСР виконувало роботи на глиняних кар'єрах Петровських цегляних заводів. Верхні грунти, які непридатні для виготовлення цегли, розмивалися водою й перекачувалися у відроги Бабиного Яру. І ось 13 березня 1961 року о 8 годині 30 хвилин у найбільшому відрозі сталося сповзання намитого грунту. Селевий потік ринув униз. Вмить він заповнив площу в 30 гектарів між вулицями Фрунзе і Ново-Костянтинівською...

Кримінальну справу порушено того ж дня. Під час слідства створена спеціальна експертна комісія зазначила, що проектування й виконання робіт проводилося з грубими порушеннями технічних правил і вимог безпеки. Намив здійснювався взимку, що заборонено правилами. На поверхні намитого грунту утворилися озера до двох метрів завглибшки, у яких навіть розвелася риба. Ніхто не вживав ніяких заходів для ліквідації озер. Водоскидний колодязь не діяв. Грунт через це не ущільнювався, залишався розрідженим. Ще напередодні катастрофи вода почала переливатися через греблю, розмиваючи й руйнуючи її.

Щодо проекту, за яким грунти з цегляних кар'єрів скидалися у відроги Бабиного Яру, то його експерти визнали неякісним. Розроблений без належного вивчення гідрології, гідрогеології й топографії місцевості, він містив принципові й розрахункові помилки, що рано чи пізно мали призвести до великої катастрофи. Не враховано й те, що намивні грунти нагромаджувалися у відрогах, які були на 40 — 60 метрів вище від густо заселеної території міста. В зв'язку з цим для утримання намитих грунтів потрібно було збудувати капітальні греблі з водоскидним устроєм. В дійсності замість них з тих же грунтів було намито греблі 10—25 метрів заввишки. Тобто замість споруджень першого класу капітальності використано спорудження за класом нижче від третього.

Серйозні порушення проекту і правил виконання робіт допустило й управління «Гідромеханізація» № 610. Не було побудовано захисні греблі для затримання талої і стічної вод. Замість двох водоскидних труб, передбачених навіть хибним проектом, на греблі проклали лише одну. З 1958 року водоскидний колодязь перестав діяти, оскільки замився грунтом. Відтоді воду відводили насосною станцією, що також не передбачено проектом. За кілька днів до катастрофи насосну станцію взагалі демонтували, однак навіть після цього перекачувати грунти з цегляних кар'єрів не припинили.

Скидати грунти у відроги могли впродовж однієї зміни. В решту часу доби мали відводити воду з намитих грунтів. Насправді ж намивні роботи виконували у дві, а то і в три зміни. Не було організовано чергування у відрогах поміж змінами, тобто вночі вони залишалися без нагляду.

Під час слідства, а потім і в залі суду виявилась особливо негативна роль у тому, що сталося, службових осіб Київської міськради. Однак ніяких заходів щодо них з боку вищих органів вжито не було. Затверджуючи проект щодо замиву відрогів Бабиного Яру, міськрада розглянула його тільки з точки зору виділення території, черговості робіт. Не провели технічну експертизу, залишили поза увагою недоліки проекту. Незважаючи на це, Київська міська Рада рішенням

(Закінчення на 7-й стор.).

СЛОВ'ЯНСЬКЕ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНЕ

...е обмовився ...ьне. Звичай... час, коли ... легкістю ... міжреспуб... ки, таке ви... учить, мож... ом. Але що ... що нині в ... віаційно-тех... цивільної ... оратисячній курсантській сім'ї навчається понад сорок представників різних національностей нашої країни? І ще жодного разу, як розповіли начальник училища В. П. Юньов та його заступник П. І. Пастухов, не було якихось міжнаціональних конфліктів. Це ж саме стверджують й самі курсанти, у всякому разі всі ті, з ким мені довелося спілкуватися.

В училищі створено всі умови для навчання і відпочинку, виробничу практику курсанти проходять на учбовому аеродромі, котрий знаходиться недалеко від міста. Випускники тут здобувають усі ті необхідні спеціальності, що потрібні для якісного обслуговування пасажирських літаків та вертольотів. А такі, як технік-механік по експлуатації електричних систем аеродромів та технік-електрик по обслуговуванню засобів механізації і автоматизації на аеродромах, можна здобути лише у Слов'янському Донецької області. Пропоную увазі читачів кількa миттєвостей з життя училища.

● Хоча і провчилися разом ще недовго, а вже встигли потоваришувати (зліва направо): першокурсники — українець Олександр Бачинський, таджик Равшан Саїдмурадов та естонець Георг Оллiно.

● До занять готуються випускники училища (зліва направо): Вячеслав Попов та Михайло Скотаренко.

● А після занять можна зустрітися зі знайомими і рідними...

Олексій ВАЩЕНКО.
Фото автора.
Донецька область.

...ЕВІЗОР-ПРОВОКАТОР

Факт і коментар

...телепрограма ...сила, що на ... позбавлення ...й невихід на ... Вимоги: ... криміналь... ва. На Він... формацію під... облеливого ре... ови (Губник, ...району). Тут ...ували 500 ...е події ви... окурор по ...аконності у ...х установах ...Н. Він вста... лися на пові... ...сіх кімнатах ...ензій до ре... е було. Але ...м розмовляв прокурор, нарікав на великі строки ув'язнення, мовляв, краще жорсткіший режим, ніж усвідомлення, що у тебе попереду 10 літ неволі. Та й за що? Ось деякі думки.

Аврам Футерман: мені 51 рік. Маю 8 судимостей. Відсидів 22 з 33-х років. Звільнюсь 1999 року. Хіба справедливо, що останні кілька літ отримав за гаманець, де було лиш 20 карбованців?

Анатолій П'ятковський: якось почув по телевізору про ділків, котрі отримали 5 років за продаж технічної документації на суму 5 мільйонів. А я за якийсь паршивий гаманець, де було 28 карбованців, маю п'ять з половиною років неволі. Хіба ж це законно?

Михайло Парамонов: п'ятий строк у мене. Останній — за розбійне пограбування. По собі знаю, що послаблення режиму розбещує. Разом з тим, великі строки ув'язнення призводять людину до відчаю. Тоді у засуджених бувають хвилини, коли вони здатні на будь-які необдумані вчинки. Краще менші строки, але суворіший режим. Шкодую, що «клюнув» на дезинформацію ТСН. Думав, справді буде нагода повоювати за свої права. Але хтось же повинен за нас подумати. Чому Верховна Рада України не поставить питання про перегляд давно застарілого кримінального законодавства?

Такої ж думки Р. Беліашвілі, В. Туров, В. Просолов та багато інших, хто не вийшов 1 березня на роботу, внаслідок чого завдано збитків на 41 тисячу 716 карбованців.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Мал. Сергія ФЕДЬКА.
Вінницька область.

Навколомистецькі новини

І В ГОСТЯХ, І ВДОМА?

Вже вп'яте у Києві побувала популярна ленінградська група «Форум». Концерти з аншлагами пройшли у Палаці «Україна». Ці кілька запитань адресувалися артдиректорові «Форуму» Володимиру Кауфману та солісту Сергію Рогожину.

— Володимире, чому «Форум» так полюбив Київ?

— Щодо мене — якби я не жив у Ленінграді, то жив би тут. Люблю Київ. Тут дуже приємно працювати. Кияни — чудова музична публіка.

— Що плануєте після київських концертів?

— Виступимо у Львові, Дніпропетровську, Донецьку. Для наших прихильників можу повідомити, що у травні зробимо велике гастрольне турне по Україні.

— «Форум» схильний до всіляких метаморфоз. Чого можна чекати найближчим часом?

— Нині ми цілком задоволені станом групи й репертуаром, отож, тут навряд чи будуть зміни. А нові пісні, звичайно, будуть, і немало.

— З ким з українських зірок естради ви хотіли б попрацювати?

— У нас є домовленість про спільний запис пісні з Русею.

— Запитання до Сергія. Звідки у твоєму репертуарі українські пісні?

— Дитинство та шкільні роки я провів у Запоріжжі, мені близька українська мова та українські пісні. Я їх співаю не лише під час гастролей на Україні і отримую від того неабияку радість.

Марія БІЛИК.

ПОГОДА

13 й 14 березня істотних опадів на Україні не передбачається. У західній частині республіки місцями туман. Вітер південно-західний, з переходом у північний, 3 — 8 метрів за секунду. Температура в західних та південних областях удень 4—9 градусів тепла, вночі від 3 морозу до 3 градусів тепла, на Закарпатті вдень 10—15, уночі 0—5 градусів тепла. На решті території вдень від 1 морозу до 4 градусів тепла, вночі 0 — 5 градусів морозу.

По Києву та області сьогодні без опадів. Вітер південно-західний, 3 — 5 метрів за секунду. Температура від 1 морозу до 4 градусів тепла.

«ОБНІМІТЬСЯ Ж

Полеміка: точка зору

НОВИЙ ВИТОК ТОТАЛІТАРИЗАЦІЇ?

Прогнозувати складно. Але можна, якщо «знати одну науку — науку історії» (Маркс). Бо історія повертається витками, на іншій за формою основі, проте за змістом людських переживань і страждань майже незмінно.

Великий парадокс саме нашої історії: майже весь світ споконвіку бореться «за» щось, а ми — «проти» чогось. Це з початку татаромонгольського нашестя. Як тільки починали боротися «за» щось, виходило за приказкою: «За що боролись — на те й напоролись». Монголо-татарських завойовників прогнали, але, за висловом Маркса, відбулася «татаризація Москви». Саме це визначення зовсім не є національно образливим. Це те ж, що і «американізація», «європеїзація», «русифікація», «українізація», тобто насильне прищеплення якихось рис іншій стороні, або ж свідоме чи підсвідоме засвоєння нею самою цих рис. Чужоземне іго було тяжким для Русі. Але власна духовна самоокупація виявилась набагато жахливішою. Іван III «узурпував владу хана», а за Івана Грозного «опричники засівали города і весі відрубаними головами своїх же людей».

З початку цього століття ми боролись за велику свободу, «найяскравішу демократію на землі», а «напоролись» замість найменш татаризованого царя на найменш цивілізованого варвара і замість «тюрми народів» — на найграндіозніший концтабір народів, ГУЛАГ.

Вчора почали боротись за європеїзованого нового лідера, а «напоролись» уже сьогодні на якого? Але він не вічний. Борячись за нього, верховні мужі надали йому надзвичайні повноваження, які вже завтра можуть перейти до іншого. І буде інше... Він висунув тезу, що «сьогодні нема святішої справи, ніж збереження і оновлення Союзу», а ще раніше сказав, що докладе до цього всіх зусиль.

Сьогодні до цього докладають всіх зусиль союзні правителі, а на Україні — ЦК КПУ, парткоми всіх рангів, частина депутатів. Але всі «наші одчайдушні старання» сьогодні можуть обернутися завтра проти нас. У нас завжди так поверталося тому, що не спинялись своєчасно, не оглядалися назад, а як дикі коні, що зірвалися з прив'язі, мчалися вперед до прірви. Тож оглянімось хоч сьогодні. І водночас гляньмо вперед.

«ПАНИ ЧУБЛЯТЬСЯ — У МУЖИКІВ ЧУБИ ТРІЩАТЬ»

«Пани» — це всі, хто вибився з «окраїн» в центр. Наприклад, сьогодні «панами» в Москві стали й окремі українці. В «пани» вибились на хвилі революції з грузинського містечка Горі Йосип Джугашвілі (Сталін) та з одеських степів України Лев Бронштейн (Троцький). І чубились. А в «мужиків» не лише чуби тріщали. Ленін, якому потрібно було використати для перемоги усіх, помітив це, але пізно. Попередив проти «массы злоупотребленний истинно русского свойства» «грубых великорусских держиморд», «великороссов-шовинистов», «подлецов и насильников», якими ще більше бувають «обрусевшие инородцы». І помер.

Але читаємо товстий збірник «Суровая драма народа. Ученые и публицисты о природе сталинизма» (М., 1989). І ніякого натяку, що у Грузії Сталінові чи Троцькому на Україні, те, що вони творили в гігантській імперії, не вдалось би. «Одна Сибір несходима». Хіба не були і не є суворі простори імперії незрівнянною перевагою перед іншими країнами для зміцнення великодержавної влади? Ті надра, в глибину яких кинули ще «первых русских благовестителей свободы» — декабристів?

А тепер висновок. Та боротьба, яка розгорнулася між відомими політиками у Москві, — це боротьба між «панами». Хай би хто що казав, але правда, що це боротьба за місце в Кремлі... У «мужиків», зокрема «на Україні», чуби тріщать. Але якби те тріскотіння та до чогось толкового привело. А розвиток подій показує, що може бути таке, чого ще також в світовій історії не було.

ПОЛІТИКА... НЕ НЕВСЬКИЙ ПРОСПЕКТ

Це було сказано не на Дніпровській набережній, а на тому ж Невському. І підтверджено там же не раз. Техніка ще не винайшла такого приладу, який би дав можливість виміряти зигзаги російських государів-імператорів у політиці. З часів Івана III і до наших днів. Цілком очевидно, що вони посіли перше місце на планеті по політичних викрутасах і вихлясах, нерідко найжахливіших, не завдяки особливим розумовим здібностям, а через обставини. (Якщо «голь на выдумки хитра», то які треба було протягом історії здійснювати вигадки тим, хто, назбиравши стільки «голи» в такий гігантський котел, мав не дозволяти її вилізти з нього!). Згадаймо сталінські хитрощі, постійні «виправлення лінії» і окиньмо оком горбачовську криву шестирічної перебудови.

За Богдановою угодою з царем Олексієм царський гарнізон в обмін на захист українським козацтвом південних кордонів мав захищати Київ від набігів татар. Проте солдати пили, їли, з дівчатами стрічали світанки, а татари щорічно, а то й двічі на рік грабували околиці «колиски трьох братніх народів». Але «первопрестольна» була права. Вивозили з України усе, від сала до меду, не стимулюючи на Московщині до праці тих же виходців з України. На довгі десятиліття. Були царі, були престоли. І зникли.

Але традиції, соціогенетичний код не зникав... Чому Горбачов, Лук'янов, Ахромеєв, Абалкін, Рижков, Язов, Крючков, Павлов, чому Єльцин, Хасбулатов, Попов, Собчак повинні чи зможуть піти проти природи?

Горбачов докладає одчайдушних зусиль, щоб відновити наддержаву. А він же й доводить, що цього зробити не може. І тому дехто вже хоче його замінити. Але ким, коли і як? Чи не крамольно так ставити питання? Ні, бо воно вже поставлене. Не нами, а там, де це дозволено — на Невському і в «первопрестольній».

Як на мене, то я був би, хоча і за критикованого мною, але за Горбачова. Дві мудрості за це — староєврейська («не шукайте собі іншого царя») і наша, слов'янська («за одного битого десять небитих дають»). На нього республіки, ще може, здатні впливати. Особливо ті, де майже все керівництво в руках найбільш згуртованої і цілеспрямованої партії — комуністичної. І тоді вони могли б мати усе зростаючу самостійність. Хоча до кінця не певен у цьому. Але це був би шлях до справжнього з'єднання («Свобода з'єднання передбачає свободу відокремлення» — В. І. Ленін). Мова, насамперед, про Україну. Проте, закон діалектики («будь-яке явище переростає в свою протилежність») вболіває, що українські комуністи, безоглядно борючись за спущений зверху Союзний договір, можливо, й самі собі, як кажуть, копають яму. (Хай ніхто не ображається, дай Боже, щоб цього не сталося, я сам комуніст, але логіка фактів — уперта річ).

ТУГА ЗА ПІНОЧЕТАМИ...?

То все ж спрогнозуємо. 17 березня в Україні більшість людей, йдучи за більшовиками, на досить нечітке запитання союзного референдуму каже: «Так». Росія також це каже. Але для неї в цьому є історичний шанс. Бо вона ще й каже, що їй потрібен президент. (Саме таке питання є в бюлетені для Росії). Ним може стати найпопулярніший там лідер. Але коли у найбільшій республіці президент буде справді обраний народом, то який глузд у тому, щоб у всьому Союзі тримати президента від депутатів? Логічно, що за російським обранням відбудеться всенародне обрання президента Союзу. Ним якраз і може стати той, хто очолить велику Росію.

Оскільки відкривається реально така можливість, то, як мені бачиться, непоганий політик Б. М. Єльцин виявляє у останні тижні певну виваженість. Він, наприклад, дуже швидко погодився не міняти в бюлетені питання про Союз, зняти важливе — про федеративну Росію і підтримав включення питання про російське президентство. Дещо відступив він і від своїх заяв про російську армію.

А тепер оглянімось дещо назад. В «Голосі України» за 6 лютого («Ленін: разом і нарівні») я показав, як у № 28 за 1990 р. тижневика «Аргументы и факты» у статті «Каким быть союзному договору» одверто перекручувалась ленінська лінія в національному питанні, зокрема щодо України. Мене питають: «Хто ж автор?» Відповідаю: «Руслан Хасбулатов», віце-голова російського парламенту. Отже теоретична підготовка уже велась давненько, ще коли у нашому парламенті одні других без теорії тузили. Десятки разів Ленін чітко казав про можливість відокремлення і, насамперед, для України, а у «АИФ» заявляється, що про це не було й мови! Для чого? Може, автора підвели? Пропустили? Але «Слона» та й не помітили. Бо Фінляндію, Польщу називають, Україну ж свідомо викидають, а вона у Леніна скрізь іде в супрязі з ними, та й сама зустрічається не раз. Отже...

А на «отже» дає відповідь інший теоретик, великий патріот Великоросії Дмитро Волкогонов: «России нет необходимости иметь свою армию, поскольку союзная армия на две трети состоит из россиян; надо лишь усилить наше влияние на нее». Як розуміти? (Як розуміє Волкогонов, — знаю, колись брав участь у спільній бесіді).

Але це не все. Купа фактів велика. Патріоти Росії випереджують один одного. «Большой демократ» Собчак теж діє так: дивиться далеко (не відмовився б від президентства!), вимагає покарання за непоставку овочів, насамперед з України, кляне її на чому світ стоїть. Те ж і Попов з Станкевичем у Москві. Але вони тільки відображають громадську думку, яка склалась там, де, порівняно з Україною, нема що їсти. Заздрість — велика стимулююча сила всіх революцій. А коли вона, не дай боже, переростає в ненависть, тоді те, що законно показав у одній з промов В. П. Фокін, може вилізти нам боком. Як це вже давно відобразив Шевченко («Нам тільки сакля очі коле; чого вона стоїть у вас; чом ми вам чурек же ваш та вам не кинем, як тій собаці! Чом ви нам платить за сонце не повинні» — «Кавказ»).

Але й це ще квіточки. В «Комсомольской правде» (за 06.02. 91) уже і «ягідки». Можна сказати — маніфест. Це бесіда з економістом С. Кугушевим під кричущою назвою **«Пока не приватизирован Кремль»**. Скроєний матеріал за всіма правилами «маніфестів». Намалювавши вкрай безнадійну картину і зробивши висновок, що «интенсивно складывается класс воровской буржуазии», а «реального противостояния политике всеобщего разграбления» немає, тому саме **«блок настоящих предпринимателей и армии, спецслужб, опирающийся на широкую народную поддержку, способен приостановить дальнейшее разграбление страны...»**. **«Контуры этого блока уже вырисовываются... Алкснис предлагает поставить во главе правительства общественного спасения... Собчака, а Собчак выступает с идеей чрезвычайного правления в Ленинградской экономической зоне»**.

Отже, контури **блоку (а точніше — хунти) армії, спецслужб, справжніх підприємців, який опирається на широку народну підтримку, вже готові...**

І далі — обгрунтування: «если оставить эмоции и обратиться к историческому опыту самых разных стран... то следует признать: в любом случае реформы опирались если и не на военную силу непосредственно, то на очень жесткую власть... существовали два пути этого перехода. Первый — это путь Германии и Японии, второй — Латинской Америки и Юго-Восточной Азии».

Перший шлях, де відігравала роль традиційна трудова етика і бажання людей забути кошмари тоталітаризму, як справедливо вважає Кугушев, для нас заказаний.

Він у захопленні від другого: «Типичный пример Чили... Суть в том, что сильное правительство, опирающееся на армию, занимается поддержанием нормального экономического развития. **Именно ко второму варианту нам стоит присмотреться особенно пристально**», «он наиболее вероятен в нашей ситуации». Правда, союзний економіст зауважує, що з нашими військовими «проблема есть: знаний им не хватает. Пиночет тот же, он ведь одну из ведущих американских школ бизнеса кончал»... І, нарешті, Кугушев засвідчує, що військові — не за соціалізм!

«Я очень много говорил с военными и пришел к выводу, что под словом «социализм» они имеют в виду **две вещи: социальную справедливость и необходимость сохранения великой державы — единого и неделимого Союза ССР**».

Як боротимуться військові і за цю соціальну справед-

БРАТИ МОЇ...»

ливість у «едином и неделимом», уявити неважко. Найлегший і випробуваний шлях — перерозподіл по регіонах. Бо ж хіба справедливо, коли Московська Рада встановила норму: 18 кг м'яса на рік на кожного столичанина (менше, ніж в середньому по Союзу!)?

І якщо Вітольд Фокін ще зміг сьогодні справедливо назвати активність Центру «деструктивною, яка не вкладається у рамки здорового глузду» і викрити з трибуни сесії «витончені форми економічного саботажу», здійснювані Центром, то ті, на чиїй мові це так не називається, а вважається «боротьбою за соціальну справедливість», скажуть завтра нашому прем'єрові і всім нам: «Зась!». І ми всі й пікнути не зможемо.

Це може **бути завтра**, а а післязавтра. Бо військові і спецслужби уже задіяні указами Президента. І ще маси військових повертаються із Заходу. Справді знедолені, вони, мабуть, не готові простити ні йому, ні нам (а ми тут при чому?) тих злиднів, у які їх з сім'ями кидають після порівняно забезпеченого життя.

Проте, військовим потрібен буде уряд. Вони його знайдуть. Не зможуть обійтись і без спеців-економістів. Їх теж знайдуть. Хоча б у складі сформованого при Єльцині «Консультативного Совета». Там серед людей досить об'єктивних є й ті, хто казав, що республікам з біди осібно не вийти (насправді ж — без України). Ті, хто поділяє думку Нішанова, що перед тим, як переходити до ринку, треба «вирівняти стартові рівні всіх республік», і що це можна зробити лише за умови, коли всі «проникнутся сознанием **крайности ситуации** и возможности выйти из нее только сообща... **все ради общего блага должны пойти на жертвы»**. («Известия», 31 декабря 1990 г.).

Такі є там радники. Певен, що деякі з них сплять і бачать Президентом нового надунітарного Союзу саме того, хто буде обраний президентом Росії. У цьому є залізна логіка: саме той, обраний всенародно, буде користуватися «широкою народною підтримкою», чого прагнуть військові. Хто ж повірить, що коли в Росії Президент буде обраний всенародно, то в Союзі залишиться висунутий від депутатів?

Отже, післязавтра можуть бути вже всенародні вибори Президента. Того, який твердою рукою, спираючись на «блок», почне здійснювати «вирівнювання стартових умов усіх республік» і забезпечення «соціальної справедливості» шляхом перерозподілу і продрозверстки. Так, якщо дії військових не спинити, можуть розвиватися події.

«ЗА ЧЕСТЬ, СЛАВУ, ЗА БРАТЕРСТВО, ЗА ВОЛЮ ВКРАЇНИ» (Т. ШЕВЧЕНКО).

Таким чином, не сьогоднішній Центр загрожує Україні, і не той, завтрашній, за який бореться частина Верховної Ради, а той, що може прийти за рецептом Солженіцина. І ті солдати, з якими пришлють на «бетеері» Невзорова, новоявленого расиста, який поділив людей на «наших» і «не наших», і ті продзагони, які мають показати українським хазяйновитим головам колгоспів («за приховування хліба»!??), де раки зимують. А українським більшовикам доведеться відповісти навіть за те, у чому вони богові душу винні. Щоб хунті здобути популярність у населення! Треба ж на когось звалити всі гріхи. Перепаде і рухівцям. Тоді й об'єднаються і ліві, і праві, і люди всіх національностей, що проживають на Україні. Але, як уже не раз траплялося в нашій історії, буде пізно.

І дай Боже, щоб солдафонське розуміння **соціальної справедливості** не повторило сталінського, який у голодоморному 33-му написав указ про найвищу кару — розстріл за кілька зрізаних колосків, назвавши це «мерой социальной защиты».

Це чекає нас, коли нішо не зміниться. **післязавтра**. Російський референдум відкриває шлях до цього.

Який же шлях відкриває референдум, приміром, в Казахстані? Давайте і це проаналізуємо...

Хто не читав — процитую. «Известия». 20.12. 1990 г. «Стенографический отчет IV съезда народных депутатов СССР».

Назарбаев Н. А. Президент Казахской ССР, первый секретарь ЦК КП Казахстана: «Разве ослабла жесткая диктаторская хватка центрального аппарата, разве поколебал декларированный суверенитет республик монолитные позиции ведомств... чихать они хотели на наш суверенитет. По-прежнему внешнеэкономическая деятельность в их руках, по-прежнему наши попытки заработать валюту блокируются волевыми, торпедирующими объективные экономические законы указами Президента...

...наш Союз, дескать, разваливается... рано или поздно нечто подобное должно было произойти...

. Ведь не республики объединялись вокруг Центра, а Центр привязал республики к себе. Вот и происходит теперь объективный процесс распада. И в то же время возникает **новый Союз**, самое, пожалуй, светлое событие в наших далеко не веселых буднях. **Я имею в виду подписание договоров между республиками.. Уверен, что эти документы и есть основой нового союзного договора».**

Усі аплодували цій заяві Назарбаєва, проголошеній з найвищої в країні трибуни. Але в залі Верховної Ради Союзу аплодисментів було мало. Чи не вони заставили Назарбаєва виступити із відомою заявою від 11 лютого, де він начебто перекреслює те, що сказав у грудні? Але в цій заяві є таке: **«У нас нет иного пути, кроме как к обновлению Союза на основе заключения Союзного договора между суверенными, равноправными республиками»**. Саме цього дехто з народних депутатів України не помітив під час обговорення на сесії питання про референдум.

Отже, чи **Назад** — до нової «татаризації», чи **Вперед** — до союзу вільних республік, як це бачив у останні роки життя Ленін. (Я про це писав в номері «Голосу України» від 6-го лютого).

Перший шлях — це те, що описано в журналі «Тайм» (1989, № 52): «Год 1992-й. Горбачев свергнут. Советская империя распалась на части. Россией правит ультранационалистическая военная диктатура. Прибалтикой — радикальные католики, Средней Азией — исламские фундаменталисты. Улицы Москвы патрулируются танками, по всей стране рыщут голодные запуганные люди, жаждущие отмщения коммунистам, евреям и интеллектуалам... Второй сценарий... Угроза усиливается растущим влиянием русских ультранационалистических организаций». Додам: кровопролиття не припиниться, бо опір насильству, за допомогою якого Центр намагається прив'язати республіки до себе, посилюється. Адже «к старому возврата больше нет!».

Але не дай Боже, щоб таке сталося. Бо ні для кого вono не буде таким тяжким, як для України.

Другий шлях: Це справді братні відносини між республіками, між народами, це творче змагання між ними, яке завжди було рушійною силою світового прогресу. Але цей шлях можливий лише за умови, коли всі **народні** депутати України зможуть довести, що вони справді **народні**. Коли вони і всі люди єдиної матері-України обнімуться в одному братньому пориві, як це було в історичний день 16 липня.

Іван ВАЛЬКО, політолог, професор, доктор філософських наук.

P. S. Події такими стрімкими хвилями набігають одна на одну, що кожного дня можна додавати по кілька приписок. Спинюсь лише на одній. В «Правде» 9 березня народний депутат СРСР ленінградський професор А. Денисов у інтерв'ю «Народ еще с ума не сошел», заявив, що коли люди скажуть «ні» на референдумі, то «поневоле придется признать: значит, мы живем не в более или менее нормальном обществе, а в огромном сумасшедшем доме». Ось нам і професорська логіка! Ще нема нового Союзу, а вже — ультиматум. «Якщо ви не думаєте і не робите так, як я, то ви божевільні». Хоч бери одразу в «психушку» весь народ, коли він скаже не так, як хочеться голові Комісії ВР СРСР з питань етики (!?).

Та чи треба тільки дивуватися? Ні, треба робити найсерйозніші висновки! Бо цей новоявлений оракул, наділений владою і довірою, ще не отримавши «добро» на нову унітарну державу, проект якої обнародуваний у тому ж номері «Правды», вже підтверджує, якою вона має бути: ПРОДОВЖЕННЯМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ.

Ось лише деякі з його лайливих «аргументів»:

«Вы только подумайте — одним движением карандаша... уничтожить страну, которой более тысячи лет...» Нації та етнічні групи він презирливо називає «какими-то», яких не бере до уваги, а об'єднує словом «народ». Але не якийсь там, що є в кожній республіці. А цілком за рецептом Солженіцина: «Пусть меня сочтут «староверoм», но я прежде всего имею в виду советский народ. А это не пустое понятие, это факт, это реалия, советский народ создавался веками» (?!!).

На таке «наукове» одкровення не наважився досі ніхто ні з тієї, ні з іншої «команди». То чи можна після цього бути певним, що будь-який «пан» у Москві, здобувши перемогу над іншими, зможе протистояти подібному великодержавному оточенню?..

Від редакції: Друкуючи цю статтю, вважаємо не зайвим нагадати й тут, що на другій сторінці нашої газети написано: думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

РУКОТВОРНИЙ ПОТОП

(Закінчення.
Початок на 5-й стор.).

№ 582 від 28 березня 1950 року проект затвердила. Крім цього, в кінці того ж року вона доручила здійснювати технічний контроль за роботами відділу благоустрою Київського виконкому. Однак обов'язки контрольного органу чітко не визначили, і відділ благоустрою, по суті, їх не виконував. Це в свою чергу дало можливість ухилитися від необхідного контролю і замовникові робіт — заводоуправлінню Петровських цегляних заводів. От і залишився намив грунтів у Бабиному Яру без будь-якого нагляду.

Експерти підкреслили особливо безвідповідальне ставлення до виконання службових обов'язків керівників та інженерно-технічних працівників будівельного управління. Не краще ставилися до своїх обов'язків і робітники, що чергували на греблі. Якби під час чергування М. Соловей вчасно помітив розмив греблі, а в цьому й полягало його завдання, аварії можна було б уникнути. Ось що показав сам М. Соловей. «На зміні я працював завжди сам, майстрів ніколи не було. Ніякої техніки також не мав. У моєму розпорядженні була лопата, з якою ходив по терасах і засипав місця розмивів, що починалися. 13 березня приблизно о 6 годині 45 хвилин я побачив, що вода розмиває намивний вал. Почав лопатою кидати туди землю, однак вона не трималась на кризі — її одразу зносило водою. Коли я побачив, що впоратися з водою не можу, дуже злякався, кинув лопату і втік на територію виконробської дільниці».

Майстер будівельної дільниці М. Грінблат, який відповідав за безпеку робіт, розповів, що сам на відрогах Бабиного Яру бував врядигоди. Головного інженера управління Д. Іванченка за всі роки бачив там три-чотири рази, начальника управління Б. Цепенюка — жодного разу. Він також сказав, що не знав, як правильно намивати грунти й ніхто його цього не навчав.

Про те, що керівники управління виконанням технічних умов не цікавились і в місцях намиву бували рідко, казали й інші робітники.

А ось показання монтажника В. Кабана. «Коли почалася аварія, ми всі побігли туди. Майстер запропонував мені залишитись, щоб насадити держаки на лопати, бо не було навіть лопат. Вода на той час вже великим потоком неслася з самого верху Бабиного Яру, нагадуючи водопад, і йшла далі в напрямку вулиці Фрунзе».

Проте катастрофа не була несподіваною. Її можна було заздалегідь передбачити й уникнути жахливих наслідків. Про це говорили багато свідків. Один з них, учитель школи № 70, Н. Ільченко розповідав: «У неділю 12 березня о першій годині дня я проходив з дружиною по так званому Парковому мосту. Ми звернули увагу на потік води з боку Бабиного Яру, який значно збільшився. Води було так багато, що вона йшла поза трубою. Раніше цього ніколи не було. О 19 годині, повертаючись додому, вирішили пройти по намивній греблі верхньої тераси. Зустріли дітей, які сказали, щоб далі ми не йшли, бо гребля хитається, і на ній вирує вода.

І справді, вода підступала до самого краю греблі, і я не наважився переходити по ній. Нікого з дорослих там не було».

Не підозрюючи про небезпеку, люди до останньої хвилини залишалися в будинках, на робочих місцях.

Ось свідчення Г. Ловченкової, диспетчера Київського трамвайно-тролейбусного управління. «О 8 годині 5 хвилин мені подзвонила диспетчер депо імені Красіна Є. Дорошина (потім загинула). Вона сказала, що по вулиці Фрунзе тече брудна вода з боку лікарні імені Павлова. Я почала телефонувати начальникові служби руху Артеменку, начальникові управління Макаренку, до спецспеції. О 8 годині 20 хвилин знову подзвонила Є. Дорошина і сказала, що вода з піском пішла на трамвайні колії, припинився рух».

Наведу показання ще двох очевидців. Г. Мелешин, начальник відділення ДАІ Подільського району. «На вулиці Фрунзе побачив воду. Через кілька хвилин помітив, що з боку Бабиного Яру на вулицю ллється рідинна маса глиняного кольору до п'яти метрів заввишки. Цей вал зносив будинки, електростовпи, транспорт, захоплював людей. Стався сильний вибух газу, горіли електропроводи...»

А. Смирнов, директор депо імені Красіна. «...О 8.15 до мене зателефонувала диспетчер депо Є. Дорошина й повідомила, що вода заливає парк. Незабаром я був у депо. Вода надходила. А потім пішла лавина води й піску, яка все змивала на своєму шляху. Вибухнула газорозподільна станція, що була в Бабиному Яру. Почали горіти проводи. Лавина знесла двоповерховий будинок, яким ударила і знесла частину контори депо, клуб з медпунктом і зупинилася під стіною гуртожитку, після чого змінила напрямок і повністю знесла контору...»

Слідством установлено: зруйновано 41 житловий будинок, споруди розташованих поблизу катастрофи підприємств. Завдано матеріальних збитків на суму більш як 3 мільйони карбованців. Але всі руйнування не йдуть ні в яке порівняння з тим, що під час катастрофи загинуло 145 чоловік, з болем рідних і близьких загиблих.

Прокуратура, що вела слідство, регулярно й повно інформувала про свою роботу так звані директивні органи. Уже 18 березня 1961 року вона надіслала листа до Київського обкому КПУ на ім'я першого секретаря П. Шелеста. В ньому йшлося про причини катастрофи. Однак в ті часи ця інформація була «для внутрішнього користування».

Хоча сьогодні минає вже 30 **років** після цього рукотворного лиха, треба назвати його винуватців.

24 серпня 1961 року оголосили вирок, за яким було позбавлено свободи начальника спеціалізованого управління «Гідромеханізація» № 610 тресту «Укргідроспецбуд» Б. Цепенюка, головного інженера цього ж управління Д. Іванченка, начальника виконробської дільниці Є. Ратьковського, головного інженера тресту «Укргідроспецбуд» Є. Ромаська, головного спеціаліста відділу гірничих і земляних робіт Московського інституту «Проектгідромеханізація» К. Шепеленка і головного інженера Московської проектної контори «Будгідромеханізація» І. Анікєєва.

Люди повинні знати, кому й чим вони зобов'язані.

Анатолій БОЛАБОЛЬЧЕНКО.

«Гаряча» лінія

Протягом п'ятиденної поїздки по Радянському Союзу Президент Туреччини Тургут Озал крім Москви і Києва відвідає Казахстан і Азербайджан. Повернувшись до Туреччини, він зустрінеться з держсекретарем США Бейкером. Перед своєю поїздкою до СРСР Озал повідомив, що турецькі офіційні особи зустрілись з лідерами іракських курдів. За його словами, такі контакти відбулися, бо події на півночі Іраку зачіпають інтереси Туреччини.

* * *

Учасники зустрічі представників іракської опозиції, яка проходить у Бейруті, обговорюють шляхи повалення режиму Саддама Хусейна. В зустрічі беруть участь більше як 320 делегатів, серед яких мусульманські фундаменталісти, комуністи, курди, дисиденти партії Баас, колишні армійські офіцери. За словами учасників, на території Іраку продовжуються бої між противниками Хусейна й вірними йому військами.

* * *

Керівники країн Західної Європи закликають до проведення зустрічі у верхах країн Європейської співдружності, для обговорення питань оборони й ситуації на Близькому Сході. Міністр закордонних справ Франції Дюма висловив надію, що така зустріч сприятиме рухові Європейського співтовариства до єдиної зовнішньої й оборонної політики. За словами міністра закордонних справ ФРН Геншера, «його країна буде представлена на зустрічі у верхах, якщо така зустріч відбудеться».

* * *

У Братіславі відбулася багатотисячна маніфестація. Демонстранти виступали за розширення суверенітету Словаччини. Як повідомило агентство Рейтер, цей виступ був підготований словацьким націоналістичним угрупованням. Очікується, що протести досягнуть кульмінації в четвер, коли відзначатиметься річниця проголошення в 1939 році самостійної Словацької держави. Представник президента Чехо-Словаччини заявив, що словацькі націоналісти й комуністи об'єднують зусилля, щоб добитися виходу Словаччини зі складу ЧСФР.

* * *

Заступник прем'єр-міністра Італії Мартеллі висловив припущення, що Італія дозволить залишитись в країні більшій кількості албанських біженців. В італійське місто Бріндізі прибули вісім албанських представників, щоб якимось чином розв'язати проблему біженців.

* * *

У Белграді пройшла чергова антиурядова демонстрація. Югославська соціалістична партія організувала контрдемонстрацію, в якій взяли участь 200 тисяч чоловік. Виступаючи на екстренному засіданні парламенту, президент Сербії Мілошевич заявив, що винуватцями антиурядових виступів є ворожі сили за кордоном.

* * *

Як повідомило агентство Ассошіейтед Пресс, уряд Румунії схвалив закон, який передбачає позбавлення волі за образу представників влади. Згідно з цим законом, за наклеп на президента громадянин може бути позбавлений волі до п'яти років або оштрафований на півмільйона лей.

«УКРАЇНА — ГРАВЕЦЬ ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМАНДИ»

Актуальне інтерв'ю

Інститут вивчення проблем безпеки «Схід-Захід» добре відомий в Європі і користується авторитетом учених і політиків. Це незалежний міжнародний суспільно-політичний центр, штаб-квартира якого розташована в Нью-Йорку. Інститут прагне розширити дослідження і дискусію з питань безпеки у всіх її аспектах. У Києві побував президент і засновник інституту вивчення проблем безпеки «Схід-Захід» Дж. Е. МРОЗ. З ним зустрівся кореспондент «Голосу України».

— Пане Мроз, зараз у світі простежуються тенденції до зближення позицій, взаємодії, пошуків спільних програм. Напевне, ваш приїзд пов'язаний з ними?

— Так, бо ці процеси у світі посилюються. Міністр закордонних справ України Анатолій Зленко ознайомився з діяльністю нашого філіалу в Празі і запросив нас відвідати Київ, щоб наукова громадськість України дізналась про діяльність інституту, а також, можливо, відкрити спільний науковий центр у вашій республіці. Ми ведемо переговори і вже вимальовуються ті галузі, де ми могли б допомагати одне одному і створити своєрідну лабораторію, яка б працювала в інтересах України і Європи в цілому.

— Які проблеми, на вашу думку, можна вирішувати завдяки спільним програмам?

— Ми перш за все звертаємо увагу на ті питання, які цікавлять Україну. Це проблеми економічного розвитку, екології, збереження культурної спадщини. Нам здається, що для України ці аспекти мають важливе значення і варто було б об'єднати три напрями й створити єдину наукову програму. На мою думку, наша експертиза може бути дуже корисною для України, а ваша республіка володіє інтелектуальним і промисловим потенціалом, щоб проводити дослідницьку роботу. Ми хочемо бачити не тільки теоретичні розробки, а й практичні результати для того, щоб мобілізувати ресурси і виробити стратегію. Потрібно буде створити своєрідну модель співробітництва «Схід-Захід», а також сітку, яка включала б обмін інформацією і науковими дослідженнями. Спільні програми допомогли б проведенню економічної реформи, організувалися б у незалежні центри, які б займалися розробкою конкретних питань. Наприклад, екологічними проблемами Чорного моря. Щиро кажучи, є й такі розробки, якими українські вчені могли б поділитися з нами.

— Пане Мроз, яку при цьому частку в дослідженнях вашого інституту займають політичні проблеми?

— Приблизно 25 відсотків діяльності центру присвячено воєнно-політичному сектору. В наших програмах є декілька важливих напрямів. Один з них традиційний: питання воєнно-політичної взаємодії. Окрім того, є дослідження з проблем ядерного стримування, боротьби з організованою злочинністю, боротьби з міжнародним тероризмом.

— Яке, на вашу думку, місце повинна займати Україна в загальноєвропейських процесах?

— Передусім скажу, що незалежно від того, в якому напрямі буде розвиватися Радянський Союз — до федерації чи конфедерації, — республіки матимуть більшу незалежність. Я вважаю, що це внутрішня справа СРСР, але при цьому думаю, що Україна буде відігравати дедалі зростаючу і важливу роль як учасник загальноєвропейського процесу. Значна територія, кількість населення, висока культура — все це свідчить, що Україна, без сумніву, буде важливим гравцем загальноєвропейської команди.

Інтерв'ю провів Тарас ПЕТРІВ.

Фотоінформація

● Переповнені товарами магазинні полиці — таке явище можна тепер спостерігати в Польщі. Щоправда, покупців у магазинах обмаль — ціни на вироби набагато більші, ніж спроможність поляків купити ці товари.

● Хлопчик зі скрипкою... Йому було три роки, коли у рідній Чехо-Словаччині сталася «ніжна революція». Саме тоді наймолодший музикант країни Якуб Трашек зіграв на своїй скрипці першу мелодію, яку розучив під керівництвом батька. І навряд чи слід шукати зв'язок між цими двома подіями. Вируватимуть політичні пристрасті, змінюватимуться уряди, а музика залишатиметься, як і належить прекрасному і вічному. На знімку: грає п'ятирічний Якуб Трашек.

● Одним з визначних місць малайзійського міста Пананга є храм Кек Лок Сі з семиповерховою пагодою.

Фото ТАРС.

Наш прес-клуб

ОЧИМА ЗАРУБІЖНИХ КОЛЕГ

«Ліквідація Об'єднаних збройних сил Організації Варшавського Договору надасть вирішального характеру процесові виходу Радянського Союзу із Східної Європи, який розпочався в зв'язку з східноєвропейською революцією. Адже війська ОВД не стільки протистояли НАТО, як були засобом панування СРСР у Східній Європі».

«Майніті» (ЯПОНІЯ).

* * *

«Рішення про створення секцій інтересів СРСР і ПАР — це важливий крок, який наблизить до відновлення консульських відносин між Преторією і Москвою... Приймаючи рішення про відкриття секцій, Москва завчасно поінформувала Африканський національний конгрес, який з розумінням поставився до такого кроку».

«Бізнес дей» (ПАР)

* * *

«Розвиток внутрішньополітичної ситуації в СРСР супроводжується зростанням націоналізму і посиленням розмежування між центром і районами. Під впливом цих процесів федеративній системі загрожує розвал. Протиборство Михайла Горбачова і Бориса Єльцина, яке загострилося, кидає тінь і на вирішення територіальної проблеми».

«Токіо сімбун» (ЯПОНІЯ).

* * *

«Особливо серйозну занепокоєність викликала у радянського військового керівництва та обставина, що гордість радянських Військово-Повітряних Сил — найновіший винищувач МІГ-29 практично не заявив про себе і не збив жодного літака союзної авіації... Поразка Іраку ще раз засвідчила відставання в технології у змаганні між Білим домом і Кремлем».

«Дейлі експрес» (АНГЛІЯ).

* * *

«Велика увага прикута до післявоєнного політичного врегулювання в регіоні Перської затоки. Необхідно виробити систему безпеки в регіоні, в якій брали б участь такі держави, як Іран, Туреччина і, можливо, Пакистан. Західним державам потрібно якомога швидше вивести свої війська з зони Перської затоки і залишити вирішення проблеми про майбутнє політичне врегулювання Раді співробітництва держав Перської затоки, а також Єгипту і Сірії».

«Індепендент» (ІНДІЯ).

УРСР УССР
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ
СИРАЇВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ
РАДИ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ
КОЗЕЛЕЦЬКОГО РАЙОНУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ЩО Ж ЦЕ ЗА ФЕРМЕР—З ВИЛАМИ?

Якщо коротко — то нелегко, клопітно. Ось лише деякі штрихи: влада у сільської Ради начебто і є, але матеріально не підкріплена, без фондів; кормів колгоспним коровам не вистачає (як тільки і дозимують); у трьох селах господарства — Карпоках, Сираях та Сокирині «набирається» всього 447 чоловік працездатного люду. Хоча рівень зарплати колгоспників зріс, а продуктивність праці не зрушила з місця — все ж колгосп імені Комінтерну задніх у районі не пасе і вважається прибутковим; навчання у єдиній середній школі припинено і майже всі учні (понад 140 дітей) вже тривалий час оздоровлюються в одному з санаторіїв Піцунди, бо після чорнобильської трагедії у них збільшилися щитовидні залози, діти зробилися блідими та кволими, часто хворіють; кожному колгоспнику хліб у крамниці продають по 400—500 грамів на день, бо у районній пекарні обмежений ліміт на борошно; нема будматеріалів, малогабаритної сільськогосподарської техніки; землю у довічне володіння або оренду селяни брати не хочуть, бояться...

Правда, один молодий колгоспник зголосився на землю. Це Михайло Олексійович Федоренко, батько двох майбутніх (дай то, Боже!) фермерів — п'ятирічного Олексійка та семирічного Романа. Викупив спочатку у колгоспі списаний трактор Т-25 за 800 карбованців, відремонтував і ризикнув на 2 гектари. Але поки що тимчасово, лише на рік...

Все це розповів голова сільради М. Сахно, а дещо я й сам нещодавно почув на засіданні виконкому місцевої Ради та побачив, подорожуючи вулицями села. Найголовніша причина усіх негараздів у житті селянина, на думку Миколи Нестеровича, в тому, що зовсім не виконується Закон УРСР «Про пріоритетність соціального розвитку села...».

Олекса ВАЩЕНКО.

Фото автора.

Село Сираї,
Козелецький район,
Чернігівська область.

ЧЕКАННЯ БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ

Місто майбутнього, місто XXI століття... Саме так нещодавно називали Славутич, у якому живуть працівники Чорнобильської АЕС. Тепер ці гасла згадують хіба що з іронією, бо майбутнє міста раптом виявилося невизначеним, а сьогодення його досить скрутне. Одні пов'язують це з перебудовою взагалі, дехто —з візитом у Славутич Президента, інші — з рішенням про виведення з експлуатації Чорнобильської АЕС.

Торік будівельники мали здати понад 1000 квартир, було ж заселено лише 118. У черзі на житло понад 2000 чоловік. Загалом населення Славутича становить уже близько 20 тисяч. Тобто кожний десятий мешканець та ще й з сім'єю не має квартири.

Близько третини населення — діти. І народжуваність у минулому році збільшилась. У місті побудовано вісім дитячих садків. Частина стоїть на забруднених грунтах. І хоча гамма-фон приблизно такий, як у Києві, але подекуди стрілка приладу показує наявність плям, які до кінця не дезактивовано. На деяких з них, на жаль, і було збудовано дитсадки. Як приклад, в одному місці потужність дози сягала 80 мікрорентген на годину. Треба щось робити, однак дезактивація після закінчення будівництва — справа дуже складна.

Місто розташоване між двома великими радіоактивними плямами. І тут виникає парадокс. Села навколо Славутича мають одержувати пільги для населення, що живе на забрудненій території, а про Славутич чомусь забули. Це турбує людей, адже вони приїхали сюди надовго жити і працювати.

Забрудненість поблизу Славутича подекуди перевищує 15 Кюрі. Звісно, якщо усереднювати, то цифра буде меншою. Однак неможливо людям заборонити ходити на річку чи до лісу, збирати гриби і ягоди. Вже розгорнуто будівництво дач. І ніщо не переконає людей відмовитися від овочів, вирощених своїми руками на власних ділянках. Тим більше, що в магазинах з продуктами не все гаразд.

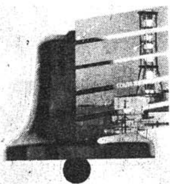
Комісія Держкомгідромету дійшла висновку, що доза опромінення мешканців міста: дорослих, дітей, вагітних жінок, — навіть без впровадження якихось заходів не перевищить 0,5 бер на рік. Саме ця величина рекомендована МАГАТЕ і прийнята в СРСР для населення, що проживає поблизу АЕС. Це означає, що для славутчан не існує якихось обмежень щодо способу життя.

Але Міністерство охорони здоров'я України вважає, що для безпеки людей мають бути встановлені певні обмеження.

Розбіжностей в оцінках Держкомгідромету і МОЗ України радіаційного стану в місті й навколо нього практично немає. Однак висновки різні. Ясності в цьому питанні поки що немає...

Отож, доводиться поки що жити поміж двома радіоактивними плямами та поміж двома відомствами. І не відомо, що гірше.

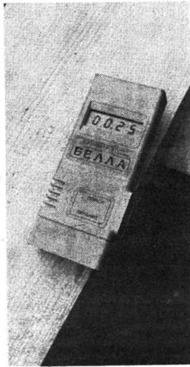
Олексій БРЕУС,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

У древньогрецькій міфології розповідається про Мінотавра — напівлюдину, напівбика, якому афіняни мусили кожні дев'ять років посилати в жертву сім юнаків і сім дівчат. Чорнобильська зона схожа на цю потвору хоча б тим, що постійно вимагає людських жертв.

Вартові «Мінотавра»

З МОМЕНТУ аварії на ЧАЕС побувало понад 6 тисяч співробітників УВС Київської області. 975 співробітників УВС одержали дозу опромінення 25 бер і більше, 57 страждають на гостру променеву хворобу.

Проте це тема окремої розмови. Торкнемося захисту людського життя з іншого боку.

Понад три роки тому було створено спеціальний підрозділ для охорони об'єктів Чорнобильської АЕС і тридцятикілометрової зони. До середини минулого року це завдання покладалося на внутрішні війська МВС СРСР, які, відверто кажучи, серед місцевого населення зажили недоброї слави. Відтоді функції охорони зони ЧАЕС передано органам внутрішніх справ республіки. МВС УРСР дало рознарядку своїм підрозділам в областях відібрати 542 співробітники міліції для комплектування полку патрульно-постової служби. Однак до місця служби прибуло лише 154 працівники внутрішніх справ. Тож основне навантаження лягло на київську міліцію.

Зона відселення нараховує 1672 квадратних кілометри, а по периметру сягає 280 кілометрів. Більшість об'єктів у Прип'яті та в Чорнобилі поставлено на пульт централізованої охорони. Та на кожному кілометрі не поставиш міліціонера. Тоді як бажаючих проникнути в зону хоч відбавляй. Щороку присікаються до тисячі намірів дістатися на заборонену територію й вивезти забруднене майно.

Особливого клопоту завдають міліції мародери на мотоциклах, які виламують огорожу з колючого дроту і шастають по селах і містах в пошуку здобичі. Небезпека криється в тому, що ці люди торгують краденими речами з високим рівнем радіації. Було затримано 204 «комерсанти». Виявлено 17 спекулянтів, які перепродували небезпечний товар.

За винятком охорони самої АЕС підрозділи патрульно-постової служби, громадського порядку, дорожньої та пожежної безпеки провадять на трьох КПП догляд 2,6 тисячі одиниць автотранспорту, понад 18 тисяч чоловік, які працюють і живуть у зоні. На ЧАЕС з її 24 основними спорудами постійно ведуться електрозварювальні роботи, використовуються сильнодіючі кислоти, горючі мастила, велика кількість кисню та водню. А це призводить до численних пожеж, в тому числі й на горезвісному четвертому блоці. Понад 200 пожеж ліквідовано в зоні відселення з 1986 року...

До підрозділів, які охороняють зону ЧАЕС, набирають добровольців з числа тих, хто не має медичних протипоказань. Строк служби — не менше двох років.

Чи ж є бажаючі служити в пащі дракона? Звичайно, є. Хто ж ці відважні люди?

П. Кольцов — капітан міліції, командир роти патрульно-постової служби. Родом з Народицького району Житомирщини, де й тепер живуть його батьки. У зоні працює з перших днів ліквідації аварії. Під час розмови зізнався, що не може залишити потерпілих від катастрофи, як не може звикнути до осиротілих лісів, де ніхто не збирає гриби та ягоди. До порушників режиму суворий. Але кожному затриманому намагається довести, на яку небезпеку наражається той сам і піддає інших. Аргументи — дозиметр, стрілка якого стрибає, коли вимірюють рівень радіації на викраденому предметі.

С. Носко — підполковник міліції, командир полку, син фронтовика, який визволяв Чорнобильський район від німецько-фашистських загарбників. Завжди пам'ятає батькове напуття бути чуйним до жертв аварії. Мешканці сіл Зорин, Дитятки, Зелений Мис завдячують підполковникові за доставку продуктів, медикаментів, палива. С. Носко за те, щоб негайно вивезти із зони «самоселів», як назвали понад тисячу нещасних, які повернулися до зони, не знайшовши притулку чи співчуття в іншому місці. Але не піднімаються руки вивозити старих, які хочуть умерти дома. Все ж вдалося торік переконати 30 сімей, що в зоні жити небезпечно.

Думка підполковника така: поки стоятимуть потемнілі, напівзотлілі хатки в радіаційно забруднених селах, люди тягтимуться до них: то їхня батьківщина. Як не жаль, але ці будівлі слід знести.

Разом з вирішенням службових завдань цим людям доводиться долати й власні проблеми. Про них розповідають працівники УВС.

В. Трофимчук, заступник начальника відділу кадрів УВС Київської області:

— Головна наша біда — нестача кадрів. Для обслуговування зони треба 1212 чоловік. Поки що працює 592. З областей не відпускають людей: кажуть, ніким замінити.

Г. Іванюк, командир спецбатальйону:

— А візьміть наш автотранспорт. Його давно пора списати. Жодне ремонтне підприємство не наважиться лагодити цю техніку. Півтора десятка автомобілів підлягають негайному захороненню, оскільки мають високий радіаційний фон.

В. Чучковський, заступник начальника управління пожежної охорони:

— Ми практично вичерпали можливості комплектування вахтових підрозділів пожежної охорони. Некомплект становить 41 відсоток. Причини? Переноситься з дня на день обговорення питання про трикратне підвищення зарплати. Не розв'язані житлова та інші соціальні проблеми...

Якщо так, то чи можемо всі ми вважати себе надійно захищеними від радіації, яка, немов тісто з макітри, лізе урізнобіч із велетенської зони — чи то на колесах машин, чи то на викрадених речах, чи то з димом непогашеної пожежі? Коли так, чи можна бути впевненим у завтрашньому дні?

Микола ЛУК'ЯНЧУК.

Фото Леоніда ДОБРОВОЛЬСЬКОГО.

«КРАМОЛЬНИХ» ВІРШІВ НЕ ПИСАВ

НІКОЛИ не писав. Навпаки — його поезії буквально вирували патетикою, революційним пафосом вони кликали творити і діяти. Більше того — деяких своїх колег по перу молодий автор звинувачував у песимізмі. І навіть у відступництві: «Вслід занепадник дививсь вам завше, Рот перекошував заздрий сміх. За комсомолом, брюки задравши, З них не один, спотикаючись, біг. Ось і Єсенін — осінній колір, Кволість і сум... Та який з тих толк! Може і я блукаю довкола. Шляхи загубивши у комсомол...».

До цього додам: вірш «Багатомільйонний», рядки з якого процитував, Панько Педа написав тоді, коли йому виповнилося двадцять чотири. Коли встиг видати лише першу збірку поезій «Перший рейд». Не думалося, не гадалося йому тоді, що наступна побачить світ аж через сорок років. І то завдяки клопотанню друзів, завдяки їх активній пошуковій роботі і просто добрій пам'яті.

«Крамольних» віршів не писав. Суспільне життя тоді, в тридцять першому, видавалось Панькові Педі радісним і безхмарним. Які ж чудові перспективи відкривалися: охіба він, син робітника, закінчує в Одесі Інститут професіональної освіти, викладає українську мову і літературу в середній школі, а потім — в Одеському сільгоспінституті. Завідує літературною частиною Одеського оперного театру.

Ще студентом його охоче друкують газети і журнали, «гінці» з редакцій приходять прямо у гуртожиток по вулиці Комсомольській, де, до речі, він мешкав разом із Степаном Олійником, замовляють поетові щось «свіженьке». Бо знають: Панько напише швидко і вправно. Але треба сказати й про інше: іноді поет легко піддавався на спокусу швидкої публікації і прямо на місці виконував редакційне замовлення. Тоді й народжувалися далеко не кращі його твори (скажімо, вірш «Демонстрація», вміщений у збірці «Горять огні»).

Належав Панько Педа до літературної організації пролетарських письменників «Гарт», якою в Одесі керував тоді Іван Микитенко. Часті зустрічі з відомим прозаїком і громадським діячем, поради досвідченого товариша по перу формували його як професійного літератора. У пам'яті друзів Панько залишився як здібний майстер вірша, епіграми. Як поет, котрий умів одразу «заражатися» темою. Тут можна було б переповідати багато різноманітних історій, та наведемо лише одну. Панько дещо важкувато вимовляв літеру «р», через що вона йому і не подобалась. І от задався метою написати збірку віршів без жодного «р». Написав. З тієї збірки до наших днів зберігся лише один вірш під заголовком «Вдалині сумні ліси», датований 16 червня 1927 року з підписом унизу: «Вінниця — Жмеринка».

Принагідно нагадаю деякі штрихи з біографії поета. Народився 1907 року в містечку Жванець Хмельницької області в сім'ї робітника. Восени 1926 року, вдягнувши батькову червоноармійську шинелю, їде до Одеси і вступає на робітфак при Інституті професіональної освіти.

В останньому, найповнішому довіднику «Письменники Радянської України» (К., «Радянський письменник», 1983 р.) значиться, що закінчив Одеський педінститут. Потім — робота за спеціальністю, часті публікації в газетах «Червоний стяг», «Молода гвардія», «Чорноморська комуна», в журналах «Блиски», «Шквал», «Металеві дні», а згодом — і в республіканській періодичній пресі, в літературних журналах, що виходили у Харкові і Києві, участь в літорганізації «Гарт». Для впорядкування посмертної збірки Панька Педи «Горять огні» (К., «Радянський письменник», 1961 р.) чимало зробив однокурсник Степан Олійник (йому належить і переднє слово до книги), а також одеський робітник і літератор Олесь Мазур. Цікаво, що чимало поетичних творів поет написав у Вінниці. Скажімо, вірш «Навесні», з підзаголовком «Спогад» (6 червня 1927 року), в якому привертають увагу такі слова:

Нині щастя в мене є:
Иду на поле,
На своє.

Можливо, у когось закрадеться думка, що Панько Педа у своїй творчості переважно декларував і цим вигравав на той час, що філософія людської душі, її світовідчуття йому не здатні були відкритися. Але вслухаймось: «Під ногами шугає вітер, і вужами плазує сніг. Всі спішать, А безногий Митя Не спішить, Бо не має ніг. Чути кроки... Веселі крики... Ех, коли б він Ходити міг! Митя чистить Чужі черевики, А в самого Немає ніг». (Вірш «Листя»). Або чим не поетичне відкриття: «Поле Голе. Перепел. Не щебече наді мною, Тільки Вітер-Стріходер Завива між лободою. Хмари Пари Угорі, Мовби ліра в синій висі. Десь Удари Вдалині Кленокосів розляглися». («Осіннє», 1927 р.).

У вже згадуваному довіднику «Письменники Радянської України» сказано, що помер Панько Педа 26 грудня 1937 року. А в передньому слові «Поет молодості» до книги «Горять огні» Степан Олійник взагалі про це не пише. І на те були свої причини. Сьогодні ми про них говоримо вголос. Нагадаю лише спостереження журналіста Едуарда Белтова, який п'ятнадцять років збирав матеріали про репресованих письменників: «Всупереч моїм припущенням, репресованих російських письменників виявилося менше. З тисячі загиблих приблизно сімсот — письменники союзних і автономних республік. По національних літературах було завдано такого нищівного удару, що деякі з них від нього ще не відійшли. І навряд чи відійдуть найближчим часом. І далі: «Те, що зробили з українською літературою, погано піддається опису. Це пояснюється тим, що боротьба з «буржуазним націоналізмом» почалася з України і Білорусії».

Можна тільки уявити, якою була б наша література, коли б у ній залишилися Микола Куліш, Микола Зеров, Микола Хвильовий, Валер'ян Підмогильний, Олесь Досвітній, Дмитро Фальківський, Григорій Косинка, Євген Плужник, Майк Йогансен... Розстріляних і замордованих так багато, що їх просто неможливо помістити в кілька рядків. А якщо згадати й молодше покоління літераторів? Таких, як Панько Педа, котрі тільки виходили на широкий шлях творчості.

Їду у містечко Жванець Хмельницької області. Дізнаюся, що тут побували свого часу письменники Володимир Бєляєв, Микита Годованець, Степан Снігур, Петро Угляренко, що тут ведеться літопис історії населеного пункту. В ньому занотовані найголовніші події сучасності. Урочисті засідання, ювілеї, сьогоднішні будні. І жодного слова про поета Панька Педу, про померлих від голоду, замордованих в часи культу. А це теж сторінка нашої історії. З надією гортаю путівник «Туристські маршрути Хмельниччини» («Каменяр», 1983 р.). Тут на шістдесятій сторінці все про Жванець можете прочитати: і що село належить до стародавніх поселень Поділля, що в історичних документах воно вперше згадується 1431 роком, що в ньому перебувало сорокатисячне козацьке військо на чолі з П. Сагайдачним, як жванчани навесні 1938 року тепло зустрічали Героя Радянського Союзу керівника дрейфуючої станції «Північний полюс» І. Папаніна, як у роки війни тут діяла підпільна патріотична група, з якої виріс партизанський загін імені героя громадянської війни О. Боженка, як...

Втім, ви вже здогадалися, що тут можна почерпнути будь-яку інформацію, і жодної згадки про Панька Педу. А між тим, він — єдиний член СПУ, який вийшов з цього містечка. І таке не завадить згадати: мати Панька Михайловича — комуністка, завідувала дитячим садком у комуні імені Карла Маркса на Одещині, розстріляна в роки німецької окупації. Це про неї писав син:

Іде мати моя, оперезана
Перевеслом нової доби...

Такі, як Панько Педа, жили з вірою у торжество справедливості, у щасливе майбутнє нашого народу. Вони не мислили своєї творчості поза болями і надіями свого народу. І тому в його незнищеній доостанку пам'яті обов'язково залишилися.

Верни до мене, пам'яте моя...

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

«МОЖНА ТІЛЬКИ УЯВИТИ, ЯКОЮ БУЛА Б НАША ЛІТЕРАТУРА, КОЛИ Б У НІЙ ЗАЛИШИЛИСЯ МИКОЛА КУЛІШ, МИКОЛА ЗЕРОВ, МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ, ВАЛЕР'ЯН ПІДМОГИЛЬНИЙ, ОЛЕСЬ ДОСВІТНІЙ, ДМИТРО ФАЛЬКІВСЬКИЙ, ГРИГОРІЙ КОСИНКА, ЄВГЕН ПЛУЖНИК, МАЙК ЙОГАНСЕН... РОЗСТРІЛЯНИХ І ЗАМОРДОВАНИХ ТАК БАГАТО, ЩО ЇХ ПРОСТО НЕМОЖЛИВО ПОМІСТИТИ В КІЛЬКА РЯДКІВ. А ЯКЩО ЗГАДАТИ Й МОЛОДШЕ ПОКОЛІННЯ ЛІТЕРАТОРІВ? ТАКИХ, ЯК ПАНЬКО ПЕДА, КОТРІ ТІЛЬКИ ВИХОДИЛИ НА ШИРОКИЙ ШЛЯХ ТВОРЧОСТІ».

ВІЛЬНИЙ РУХ І ПЕРЕЛИВАННЯ КАПІТАЛУ

НАУКОВИЙ АНАЛІЗ СВІДЧИТЬ: ДЕЯКІ ЗАПЕРЕЧЕННЯ ПРОТИ СУВЕРЕНІТЕТУ РЕСПУБЛІК НЕ МАЮТЬ ПІД СОБОЮ БУДЬ-ЯКОЇ НАУКОВОЇ ОСНОВИ ТА АРГУМЕНТАЦІЇ. ЇХ ПРОСТО НЕМАЄ.

Перебудова внаслідок тривалих пошуків, половинчастих і непослідовних рішень вивела, нарешті, в епіцентр перебудовчих процесів дві ключові проблеми: суверенітет і ринок,— з рішенням яких пов'язується багато що, коли не все. І відразу ж вони були підхоплені громадськістю, різними її верствами, почали широко обговорюватися. І, як завжди, зустріли не тільки розуміння і схвалення, а також і негативну реакцію, й опір певних сил. Причому, якщо з переходом до ринкової економіки згідна, мабуть, переважна більшість трудового народу, хоча ще не все й не всім зрозуміло, як саме зробити такий перехід, то питання про державний суверенітет республік зустрінуто певними колами прямо-таки багнетами. У пресі з'явилося немало тверджень про те, що коли республіки матимуть державний і економічний суверенітет, то це начебто призведе до дуже тяжких економічних наслідків, ледве не до краху. На Україні також дехто це стверджує.

У зв'язку з цим вважаємо за необхідне підійти до цієї проблеми неупереджено, об'єктивно, з наукових позицій і спробувати відповісти на такі запитання. Чи має взагалі розв'язання цієї проблеми строго наукову основу? Чи її можна розв'язати на основі якихось інших підходів, окрім об'єктивних наукових критеріїв? Нарешті, чи може бути здійснена революційна перебудова (а саме такою вона задумувалася спочатку) без розв'язання проблеми суверенітету?

Враховуючи, що ми живемо в добу науково-технічної революції, природно, відповіді на ці запитання слід шукати, керуючись не суб'єктивними побажаннями, чи то політичними мотивами, а всебічним виваженим об'єктивним науковим підходом. Будь-яка політика в сучасному світі, що не спирається на наукову основу, — авантюра, яка рано чи пізно буде відкинута на узбіччя історичного прогресу. А враховуючи, що економіка і економічні відносини — це той фундамент, на якому грунтується політика, ідеологія тощо, на цю проблему потрібно дивитися і розв'язувати її також і з економічної точки зору.

Науковий аналіз показав: усякі заперечення і протидії проти суверенітету республік не мають під собою будь-якої наукової основи та аргументації. Причому з такої причини: їх просто немає в природі. Зате в природі є інші аргументи й докази, причому вагомі, вивірені багаторічним досвідом, які переконливо довели, до яких дійсних потрясінь і руйнувань уже призвели країну, і Україну зокрема, не суверенітет, а ті постулати й догми, на яких побудовано нинішню адміністративно - командну систему.

Противники суверенітету республіки посилаються на інтеграцію, яка відбувається в Західній Європі. Так, справді, «Європейська співдружність», «Спільний ринок», «Європарламент», «Рада Європи», «Європейський банк реконструкції й розвитку» тощо — все це інтеграція. Більше того, тепер уже йдеться про необоротність економічної, наукової й культурної інтеграції всього людства в єдиний цілісний світ.

Однак потрібно бачити, на яких основах така інтеграція відбувається. Вона відбувається на грунті державного суверенітету, економічного інтересу, вільного руху й переливання капіталу, еквівалентного обміну, а не на примусі та адміністративно-командному диктаті зверху. Навряд чи якась країна пішла б на таку інтеграцію, якби при цьому вона втрачала свою державну самостійність, суверенітет, і погодилась би жити в «Європейському домі», в якому їй було б незручно. Інтеграція не веде й не може призвести до втрати суверенітету, самостійності як окремих держав, так і підприємств і навіть особистостей.

Разом з тим, потрібно бачити також і те, що поряд з інтеграцією відбувається процес диференціації, спеціалізації, поділу виробництв на менші структури, малі групи й підприємства, процес самонастроювання, саморегулювання й самоврядування. Ці процеси неминуче ведуть до розширення господарських взаємозв'язків на різних рівнях суспільного виробництва й до зростання ролі ринку й ринкових відносин. Закони економіки та й самої природи вимагають: в основі цих взаємозв'язків і відносин мають бути принципи госпрозрахунку, еквівалентності, які відкидали б зрівнялівку і споживацтво в будь-якій формі. Тільки за цієї умови може бути забезпечено ефективний розвиток і прогрес виробництва.

Нормальне ефективне функціонування кожного господарського організму залежить від нормального руху товаропотоків, які з огляду на вимоги госпрозрахунку й ринку, мають бути оптимальними. Тільки вільний ринок у вільній суверенній країні може встановити оптимальність і забезпечити поєднання взаємних інтересів виробника і споживача у виробництві всякої продукції, що користується суспільним попитом, а не зацентралізована адміністративно-командна система.

Наприклад, у виробництві бавовника повинні бути однаковою мірою економічно заінтересовані як республіки Середньої Азії, так і республіки Прибалтики, Росія, Україна та інші споживачі. Точно так, як, скажімо, у виробництві цукрових буряків мають бути однаково заінтересовані не тільки Україна та інші республіки-виробники, а й ті регіони, що їх зовсім не виробляють, але споживають цукор. Це стосується будь-якої продукції, будь-якого товару, який є предметом обміну. Тут вирішальним мусить бути економічний критерій. Причому в умовах суверенітету товариська взаємодопомога і взаємовиручка як між республіками, так і між підприємствами не тільки можлива й необхідна, а й найоперативніша, найефективніша, і може здійснюватися навіть на безоплатній основі, наприклад в екстремальних умовах.

Економічний і державний суверенітет республік і підприємств усуває не єдиний ринок, як це дехто стверджує, а підриває чинний адміністративно-командний механізм, замінює диктат — свободою, споживацтво і зрівнялівку — еквівалентними ринковими відносинами, наказ — угодою і взаємним економічним інтересом. Саме це створює сприятливі умови не для розвалу Союзу, а для створення справжнього Союзу суверенних держав, не для відмежування, наприклад, України від Росії, а, навпаки, для тісних, ділових взаємозв'язків на економічно взаємовигідних засадах, про що свідчить підписаний уже договір між ними, не для розвалу, а для створення ринку і зв'язків щодо поставок, але на справді госпрозрахунковій, еквівалентній, взаємовигідній основі. Все це в результаті веде до всезагального піднесення економіки всіх суверенних республік (держав) в інтересах їхніх народів. Такого єдиного ринку і економічних умов не в змозі створити адміністративно-командна система Центру, оскільки єдність ця повинна грунтуватися на економічних, демократичних засадах ринкового господарства госпрозрахунку, а не на командно-наказній, як це робиться досі.

ЕКОНОМІЧНИЙ І ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ РЕСПУБЛІК УСУВАЄ НЕ ЄДИНИЙ РИНОК, ЯК ЦЕ ДЕХТО СТВЕРДЖУЄ, А ПІДРИВАЄ ЧИННИЙ АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНИЙ МЕХАНІЗМ, ЗАМІНЮЄ ДИКТАТ — СВОБОДОЮ, СПОЖИВАЦТВО І ЗРІВНЯЛІВКУ— ЕКВІВАЛЕНТНИМИ РИНКОВИМИ ВІДНОСИНАМИ, НАКАЗ — УГОДОЮ І ВЗАЄМНИМ ЕКОНОМІЧНИМ ІНТЕРЕСОМ. САМЕ ЦЕ СТВОРЮЄ СПРИЯТЛИВІ УМОВИ НЕ ДЛЯ РОЗВАЛУ СОЮЗУ, А ДЛЯ СТВОРЕННЯ СПРАВЖНЬОГО СОЮЗУ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ, НЕ ДЛЯ ВІДМЕЖУВАННЯ, А, НАВПАКИ, ДЛЯ ТІСНИХ І ДІЛОВИХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ НА ЕКОНОМІЧНИХ ВЗАЄМОВИГІДНИХ ЗАСАДАХ.

ХІБА МИ НЕ РОЗ'ЄДНАНІ?

Противники суверенітету республік часто посилаються також на те, що матеріальним фундаментом єдності народів СРСР є єдиний народногосподарський комплекс. Так, це фундамент, але не міцний, прогнилий. До речі, сам Президент країни визнав, що в нашій системі все прогнило. Та й чи можна вважати цей комплекс міцним фундаментом єдності, якщо він породив економіку, в якій, за визнанням знову ж таки самого Президента, тільки 8—10 відсотків фондів «працюють» на споживчий ринок, тобто на благо людини («Правда», 1990. 10 груд.). Адже довели країну та її економіку до розвалу не суверенітет республік, не їхня власна грошова система, не демократи, на яких уже встигли навісити нові ярлики: «деструктивні сили», «сепаратисти», «коричневі» тощо, а саме прогнила імперська адміністративно-командна система, її механізм і захисники. Фундамент може бути міцним і забезпечувати справжню єдність народів тоді, коли він грунтується не на адміністративно-командних методах і диктаті зверху, а на єдності економічних інтересів суверенних республік.

Захисники централізованого диктату вдаються навіть до таких сміховинних аргументів, що якби, наприклад, якась суверенна республіка прийняла автономне рішення, скажімо, про осушення боліт, будівництво греблі чи лісозаготівлі на своїй території, то це начебто може обернутися для сусідів обмілінням річок, втратою урожаїв. Але ж усім відомо, якими наслідками не «може обернутися», а вже обернулось адміністративно-командне господарювання центральних відомств на території багатьох республік.

Кажуть, «не можна нас роз'єднати», «якщо почнемо ділитися — буде війна», «це може обернутися катастрофою». Та якщо дивитися реально на речі, то хіба ми тепер не роз'єднані? Адже ми з'єднані не природно, а штучно адміністративно-командними методами. Тому проблема не в роз'єднанні, а у звільненні від адміністративно-командної системи та імперської диктатури. А, звільнившись від цього і ставши суверенними, республіки та їхні народи тільки тоді зможуть з'єднатися між собою тісними узами, які грунтуються не на примусі й диктаті, а на природній внутрішній потребі та інтересі. Та й що тут, власне, ділити? Земля, її надра, люди поділу не підлягають. А якщо те, що склалося в результаті панування адміністративно - командної системи, й потрібно поділити, то суверенні республіки спільно на взаємовигідній основі з урахуванням взаємних інтересів і внесків це зроблять, причому справедливо й на належному рівні.

Дослідження показали, що необхідність економічного й державного суверенітету, причому не тільки республік, а й кожної структурної ланки народногосподарської системи, включаючи підприємства і окремих осіб, у відповідних об'єктивно визначених межах,— обумовлюється об'єктивними критеріями, законами економіки й суспільства: теорією функцій, економічної свободи особистості та індивідуального підприємництва, економічними інтересами й повною господарською самостійністю підприємств в умовах ринкової економіки. Питання про те, які функції в ієрархічній мікро- й макросистемі слід передати одній ланці, а які—іншій, чи, наприклад, які функції залишити за республікою, а які — передати Союзові (Центру) — не може бути предметом дискусії. Не може, бо такі функції (як і всілякі інші) повинні визначатись об'єктивними критеріями, тобто завданнями, які об'єктивно стоять перед кожною структурною одиницею, а не суб'єктивними побажаннями. Тому мова має йти не про якийсь поділ функцій чи про розширення функцій однієї ланки і звуження іншої, а про науково обгрунтоване їх визначення для кожної ланки суспільної системи, її організаційної структури.

При цьому критерій визначення таких функцій має бути таким: іти від підвалин суспільства, від його матеріальної (економічної) основи, заради якої, за рахунок якої і для якої створюється і існує решта (надбудовувані над нею й поряд з нею). Тобто йти знизу — вгору, а не згори — вниз, як це робиться нині. Не виробництво для управління і всіх інших надбудов над ним, а навпаки, управління — для виробництва.

Це — відправний початок. Якщо ми погодились, що підвалиною суспільства, його матеріальною, економічною основою є підприємства (та їх об'єднання) — власники належних їм засобів виробництва, (а заперечити це неможливо), і що тому вони мусять мати повну господарську самостійність у межах об'єктивно обумовлених їхніх функцій (коло яких досить широке й зафіксоване в Законі про підприємства, хоч і недостатньо повно), — то, таким чином, ми повинні також визнати, що всі ті суспільні ланки, які стоять над підприємствами чи поряд з

віданні ні рес
ні тим більше
хось відомств
від них будь-я
кази, настанов
зобов'язані ли
ти встанов...
стві від ...
правових ...м
то «загальних
а відомства —
таке додержан

У зв'язку ...
ться всякий се
лузі й підпри
альної основи
союзного чи р
го підпорядку
які входять д
приємств та ї

2. Необхідн
жено, науково
визначити так
рактером і с
(крім ти... як
підприєм...ам
єднаннями і
матеріального
які об'єктивн
виконати їх
об'єднання та
теріального
можуть чи т
неефективне.

З цього ви
кожний наст
щабель струк
ласть, респуб
винен викон
функції, які
обхідні, але
й не можу
попередньою
лем). У відпо
новленими та
кціями кожн
ієрархічної
структури (ш
приємствами
визначаються
джерела їх п
інформація,
ному «повер
ції цих функ

Додержуюч
тивно обумо
під час р
проблеми, м
перше, викл
можливість
ративно-кома
центральних
такими ж
публіканськ
друге, забе
новлення об
лених парам
веренітету.

ними, цих фун
ємств) виконува
винні. Вони не
дублювати їх, а
в них. А колі
структурні ла
функціями мают
яти зміцненню
(від яких залеж
благополуччя)
найсприятливіші
ніх і зовнішних
пішного викон
ємствами їхніх
визначальних,
них. В цьому —
гальної ефектив
ного виробницт

Природно, це
бити насампере
ліки. Таким
(Центр) може
тільки ті функ
тивно необхідн
жуть бути вико
но окремою су
публікою. З ц
ють такі ...но

1. Усі ...р
ріальної основ
та їхні об'єдна
ні бути в підпр

ЧИ Є Щ

ЩОДО МАЙБУТНЬОГО УС

...АННЯ

лад, України від Росії, а, навпаки, для тісних, ділових взаємозв'язків на економічно взаємовигідних засадах, про що свідчить підписаний уже договір між ними, не для розвалу, а для створення ринку і зв'язків щодо поставок, але на справді госпрозрахунковій, еквівалентній, взаємовигідній основі. Все це в результаті веде до всезагального піднесення економіки всіх суверенних республік (держав) в інтересах їхніх народів. Такого єдиного ринку і економічних умов не в змозі створити адміністративно-командна система Центру, оскільки єдність ця повинна грунтуватися на економічних, демократичних засадах ринкового господарства госпрозрахунку, а не на командно-наказній, як це робиться досі.

ХІБА МИ НЕ РОЗ'ЄДНАНІ?

Противники суверенітету республік часто посилаються також на те, що матеріальним фундаментом єдності народів СРСР є єдиний народногосподарський комплекс. Так, це фундамент, але не міцний, прогнилий. До речі, сам Президент країни визнав, що в нашій системі все прогнило. Та й чи можна вважати цей комплекс міцним фундаментом єдності, якщо він породив економіку, в якій, за визнанням знову ж

системи, й потрібно поділити, то суверенні республіки спільно на взаємовигідній основі з урахуванням взаємних інтересів і внесків це зроблять, причому справедливо й на належному рівні.

Дослідження показали, що необхідність економічного й державного суверенітету, причому не тільки республік, а й кожної структурної ланки народногосподарської системи, включаючи підприємства і окремих осіб, у відними, цих функцій (підприємств) виконувати вже не повинні. Вони не можуть ані дублювати їх, ані втручатися в них. А коли так, то ці структурні ланки своїми функціями мають лише сприяти зміцненню цих підвалин (від яких залежить загальне благополуччя) і створенню найсприятливіших внутрішніх і зовнішніх умов для успішного виконання підприємствами їхніх функцій, як визначальних, так і основних. В цьому — запорука загальної ефективності суспільного виробництва.

Природно, це можуть зробити насамперед самі республіки. Таким чином, Союз (Центр) може виконувати тільки ті функції, які об'єктивно необхідні, але не можуть бути виконані самостійно окремою суверенною республікою. З цього випливають такі [illegible]новки:

1. Усі [illegible]приємства [illegible]теріальної основи суспільства та їхні об'єднання не повинні бути в підпорядкуванні чи

створюється органічно цілісна система, яка ефективно функціонує і в якій функції кожної її ланки (знизу вгору) об'єктивно властиві тільки їй (цій ланці), не дублюючи функції інших ієрархічних ланок даної системи та її центру. Це дає змогу чітко й науково обгрунтовано визначити межі самостійності кожного підприємства, республіки й Центру.

Тому так звана дозована самостійність ніколи не приводила й не може привести до потрібного ефекту. Адже ми вже впродовж багатьох років усе «розширюємо» господарську самостійність, наприклад, радгоспів, колгоспів, інших підприємств, якої вони поки що не мають. І не матимуть доти, доки ми будемо її тільки розширювати. Розширили самостійність, скажімо, з 30 до 40 відсотків від її об'єктивно обумовленого рівня, розширення в наявності, а ефекту — немає.

А якщо передати у відання Союзу (а це означає у

Таким чином, не тільки республіка, але й кожне підприємство, кожний осередок суспільної структури мусять існувати, функціонувати й розвиватись як макро- чи мікросистема на самозабезпеченні й самофінансуванні, яка самоуправляється, тобто мати відповідний суверенітет. Ігнорувати це — протиприродно й антилюдськи з огляду на закони не тільки економіки, але й самої природи такою ж мірою, як протиприродно й антилюдськи заперечувати, наприклад, своєму синові чи дочці, які вже стали дорослими, перейти на повну самостійність і господарську, і юридичну. Бо така самостійність — це внутрішній побудник і рушій прогресу, який, з одного боку, створює інтерес для саморозвитку й самоутвердження, а з другого, — повну самовідповідальність за свою діяльність.

Суверенітет — це ключова проблема, розв'язання якої

ЧИ Є ЩЕ ДОКАЗ...

ЩОДО МАЙБУТНЬОГО УСТРОЮ СОЮЗУ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ?

таки самого Президента, тільки 8—10 відсотків фондів «працюють» на споживчий ринок, тобто на благо людини («Правда», 1990. 10 груд.). Адже довели країну та її економіку до розвалу не суверенітет республік, не їхня власна грошова система, не демократи, на яких уже встигли навісити нові ярлики: «деструктивні сили», «сепаратисти», «коричневі» тощо, а саме прогнила імперська адміністративно-командна система, її механізм і захисники. Фундамент може бути міцним і забезпечувати справжню єдність народів тоді, коли він грунтується не на адміністративно-командних методах і диктаті зверху, а на єдності економічних інтересів суверенних республік.

Захисники централізованого диктату вдаються навіть до таких сміховинних аргументів, що якби, наприклад, якась суверенна республіка прийняла автономне рішення, скажімо, про осушення боліт, будівництво греблі чи лісозаготівлі на своїй території, то це начебто може обернутися для сусідів обмілінням річок, втратою урожаїв. Але ж усім відомо, якими наслідками не «може обернутися», а вже обернулось адміністративно-командне господарювання центральних відомств на території багатьох республік.

Кажуть, «не можна нас роз'єднати», «якщо почнемо ділитися — буде війна», «це може обернутися катастрофою». Та якщо дивитися реально на речі, то хіба ми тепер не роз'єднані? Адже ми з'єднані не природно, а штучно адміністративно-командними методами. Тому проблема не в роз'єднанні, а у звільненні від адміністративно-командної системи та імперської диктатури. А, звільнившись від цього і ставши суверенними, республіки та їхні народи тільки тоді зможуть з'єднатися між собою тісними узами, які грунтуються не на примусі й диктаті, а на природній внутрішній потребі та інтересі. Та й що тут, власне, ділити? Земля, її надра, люди поділу не підлягають. А якщо те, що склалося в результаті панування адміністративно - командної

повідних об'єктивно визначених межах, — обумовлюється об'єктивними критеріями, законами економіки й суспільства: теорією функцій, економічної свободи особистості та індивідуального підприємництва, економічними інтересами й повною господарською самостійністю підприємств в умовах ринкової економіки. Питання про те, які функції в ієрархічній мікро- й макросистемі слід передати одній ланці, а які — іншій, чи, наприклад, які функції залишити за республікою, а які — передати Союзові (Центру) — не може бути предметом дискусії. Не може, бо такі функції (як і всілякі інші) повинні визначатись об'єктивними критеріями, тобто завданнями, які об'єктивно стоять перед кожною структурною одиницею, а не суб'єктивними побажаннями. Тому мова має йти не про якийсь поділ функцій чи про розширення функцій однієї ланки і звуження іншої, а про науково обгрунтоване їх визначення для кожної ланки суспільної системи, її організаційної структури. При цьому критерій визначення таких функцій має бути таким: іти від підвалин суспільства, від його матеріальної (економічної) основи, заради якої, за рахунок якої і для якої створюється і існує решта (надбудовувані над нею й поряд з нею). Тобто йти знизу — вгору, а не згори — вниз, як це робиться нині. Не виробництво для управління і всіх інших надбудов над ним, а навпаки, управління — для виробництва.

Це — вiдправний початок. Якщо ми погодились, що підвалиною суспільства, його матеріальною, економічною основою є підприємства (та їх об'єднання) — власники належних їм засобів виробництва, (а заперечити це неможливо), і що тому вони мусять мати повну господарську самостійність у межах об'єктивно обумовлених їхніх функцій (коло яких досить широке й зафіксоване в Законі про підприємства, хоч і недостатньо повно), — то, таким чином, ми повинні також визнати, що всі ті суспільні ланки, які стоять над підприємствами чи поряд з

віданні ні республіканських, ні тим більше союзних якихось відомств і одержувати від них будь-які вказівки, накази, настанови, ліміти. Вони зобов'язані лише додержувати встановлених у суспільстві від[illegible]дних за[illegible]з і правових [illegible]м поведін[illegible]тобто «загальних правил [illegible]гри», а відомства — контролювати таке додержання.

У зв'язку з цим втрачається всякий сенс поділяти галузі й підприємства матеріальної основи суспільства на союзного чи республіканського підпорядкування з питань, які входять до функцій підприємств та їхніх об'єднань.

2. Необхідно всебічно, зважено, науково обгрунтовано визначити такі за своїм характером і складом функції (крім ти[illegible] які викону[illegible]ся підприєм[illegible]ами, їхнім[illegible]об'єднаннями і організаціями матеріального виробництва), які об'єктивно необхідні, але виконати їх підприємства, об'єднання та організації матеріального виробництва не можуть чи таке виконання неефективне.

З цього випливає правило: кожний наступний (вищий) щабель структури (район, область, республіка, Союз) повинен виконувати лише ті функції, які об'єктивно необхідні, але не виконуються й не можуть виконуватися попередньою ланкою (щаблем). У відповідності з установленими таким чином функціями кожного «поверху» ієрархічної організаційної структури (що стоїть над підприємствами і організаціями), визначаються обсяг засобів, джерела їх покриття, а також інформація, необхідна кожному «поверху» для реалізації цих функцій.

Додержуючись таких об'єктивно обумовлених критеріїв під час розв'язання даної проблеми, ми тим самим, по-перше, виключаємо будь-яку можливість заміни адміністративно-командних методів центральних відомств Союзу такими ж методами на республіканському рівні, а, по-друге, забезпечуємо встановлення об'єктивно обумовлених параметрів самого суверенітету. В результаті

відання центральних відомств) увесь військово-промисловий комплекс, усю зовнішню політику й зовнішньоекономічну діяльність, паливно-енергетичну систему, всі види транспорту (крім авто- й гужтранспорту), всю фінансову і грошову систему, а також певні стратегії економічного розвитку та інші ключові питання, як це передбачено проектом нового Союзного договору, підготовленого Центром, — то це практично не тільки позбавляє республіки будь-якого суверенітету, а й (що найголовніше) підриває, зводить нанівець об'єктивно обумовлену самостійність підприємств та їхніх об'єднань і перетворює такі поняття, як «господар», «повний госпрозрахунок» на пустий звук. А це суперечить фундаментальним основам самої перебудови, її первісному революційному замислові, і прямо суперечить тому, чого вимагають об'єктивні закони економіки й життя. Тобто, це не вихід із кризи й злигоднів, а ще більше занурення в них.

У такому Союзі республіка, перебуваючи між Центром і народним своїм господарством, виконує, по суті, роль передавального механізму, який дублює команди Центру. А якщо вона матиме суверенітет, ситуація зміниться докорінним чином: усуваються команди зверху, підприємства набувають економічного суверенітету, зростають заінтересованість і відповідальність. Економічний суверенітет — це не економічний ізоляціонізм, що веде до дезинтеграції та автаркії, як це дехто стверджує (в сучасному світі, де все взаємопов'язане і взаємозалежне, — це виключено). Разом з тим, це не означає, що суверенний суб'єкт повинен мати все своє (всі види сировини, виробництва тощо). Економічний суверенітет — це право суб'єкта (наприклад, республіки, організації, підприємства тощо) бути повним господарем — власником свого виробництва та його результатів — і самостійно вирішувати всі питання своєї життєдіяльності й розвитку на принципах самоокупності.

ІНШОГО БУТИ НЕ МО...

Таким чином, суверенітет республік, будучи природною потребою і об'єктивною необхідністю, не має альтернативи. Щодо Союзу, то вже з самої логіки сказаного раніше випливає: Союз необхідний. Але він мусить бути не таким, яким його хотіли б бачити автори згадуваного проекту договору так званого «оновленого» Союзу, репрезентованого Президентом країни. Союз може бути тільки суверенних республік (держав). І створюватися він повинен на таких принципах.

1. Повне і загальне визнання економічного й державного суверенітету республік.

2. Вихідним, відправним принципом має бути чітка й точно визначена економічна й соціальна вигода від створення такого Союзу. Вступати до нього республіки можуть тільки в тому разі, якщо цей Союз може зробити щось таке, що необхідно для окремих республік, але виконати його окремо взята республіка не може чи таке самостійне виконання для неї не вигідне. Тобто, вступаючи в Союз, кожна республіка повинна чітко бачити в ньому свою вигоду й необхідність. Без цього Союзу бути не може.

3. Створений Союз (його Центр) не може й не повинен виконувати тих функцій, які можуть бути виконані більш ефективно самими республіками (державами), що вирішили створити Союз. Тому не випадково Б. Єльцин, відкриваючи Позачерговий з'їзд народних депутатів РРФСР і кажучи про суверенітет Росії, підкреслив: «Ми не можемо погодитися з тим, коли втручаються у справи, які ми спроможні розв'язати самі, причому краще, ніж хтось інший».

4. Творцями такого Союзу можуть бути тільки самі суверенні республіки. Вони ж є господарями цього Союзу, який мусить бути їм підзвітний.

ГОЛОС України

...й (підпри- вже не по- …ожуть ані втручатися так, то ці …ки своїми лише спри- …х підвалин …ь загальне створенню внутріш- …мов для ус- …ня підпри- …ункцій, як …к і основ- …апорука за- …сті суспіль-

…ожуть зро- …ами респуб- …ом, Союз виконувати які об'єк- …але не мо- …і самостій- …енною рес- …ю виплива-

…иства …те- …успільства …і не повин- …дкуванні чи

створюється органічно цілісна система, яка ефективно функціонує і в якій функції кожної її ланки (знизу вгору) об'єктивно властиві тільки їй (цій ланці), не дублюючи функції інших ієрархічних ланок даної системи та її центру. Це дає змогу чітко й науково обгрунтовано визначити межі самостійності кожного підприємства, республіки й Центру.

Тому так звана дозована самостійність ніколи не приводила й не може привести до потрібного ефекту. Адже ми вже впродовж багатьох років усе «розширюємо» господарську самостійність, наприклад, радгоспів, колгоспів, інших підприємств, якої вони поки що не мають. І не матимуть доти, доки ми будемо її тільки розширювати. Розширили самостійність, скажімо, з 30 до 40 відсотків від її об'єктивно обумовленого рівня, розширення в наявності, а ефекту — немає.

А якщо передати у відання Союзу (а це означає у

Таким чином, не тільки республіка, але й кожне підприємство, кожний осередок суспільної структури мусять існувати, функціонувати й розвиватись як макро- чи мікросистема на самозабезпеченні й самофінансуванні, яка самоуправляється, тобто мати відповідний суверенітет. Ігнорувати це — протиприродно й антилюдськи з огляду на закони не тільки економіки, але й самої природи такою ж мірою, як протиприродно й антилюдськи заперечувати, наприклад, своєму синові чи дочці, які вже стали дорослими, перейти на повну самостійність і господарську, і юридичну. Бо така самостійність — це внутрішній побудник і рушій прогресу, який, з одного боку, створює інтерес для саморозвитку й самоутвердження, а з другого,— повну самовідповідальність за свою діяльність.

Суверенітет — це ключова проблема, розв'язання якої створює умови для успішного розв'язання всіх інших проблем, і серед них доведення перебудови до її логічного завершення у відповідності з об'єктивними вимогами життя і науки. Без державного суверенітету республіки не може бути економічного суверенітету (тобто господаря на повному госпрозрахунку й самофінансуванні) також у підприємств і реального господаря на землі, внаслідок чого забезпечення споживчого ринку товарами залишається ілюзорним.

Такі об'єктивні вимоги і критерії науки й життя. Саме тому республіки, виражаючи волю своїх народів і враховуючи об'єктивні закономірності суспільного розвитку, з метою створення умов для успішної реалізації на ділі ідей перебудови й виходу з кризи і злиднів, одностайно прийняли декларації про свій державний суверенітет, як про об'єктивно необхідний шлях подальшого розвитку.

Союз буде на багато разів могутніший, сильніший за той Союз, який є і який пропонується у згадуваному проекті, бо Союз, що грунтується на свободі і інтересі,— незламний.

Щодо функцій, які ефективніше було б виконувати централізовано в такому Союзі, то їх повинні визначити самі республіки — його творці. На наш погляд, на даному етапі розвитку суспільства ці функції могли б бути такими.

1. Насамперед це питання стратегічної оборони.

2. Проведення глобальної міжреспубліканської екологічної політики і заходів.

3. Сприяння створенню найсприятливіших економічних і правових умов для розвитку спільного ринку.

4. Реалізація міжреспубліканських програм, сформованих республіками (державами) — членами Союзу.

5. Сприяння повній реалізації прав і свобод людини.

Решта функцій, включаючи створення власних військових формувань, грошової системи, зовнішню політику тощо, має виконуватися самими суверенними республіками (державами). При цьому грошові засоби в Союз на виконання переданих йому функцій повинні надходити з республік у вигляді пропорційних внесків, а не податків. Це й буде складати бюджет Союзу.

Покликання суверенітету республік і перехід до ринкової системи господарювання вимагають нового мислення, звільнення свідомості людей з полону догм. Життя не тільки підтвердило висновок, зроблений ще на XIX Всесоюзній партконференції про те, що перебудова відбувається суперечливо, що механізм гальмування ще не демонтовано, але чітко виявила приховану й відкриту боротьбу між прихильниками і противниками революційної перебудови, показала, що багато хто перебуває ще в полоні догм, не може чи не хоче прийняти революційний дух і задум перебудови, позбутися укоріненого, заскорузлого розуміння централізму й соціалізму. Життя показало також, що саме в недооцінці механізму гальмування, тобто тих сил, які чинять опір революційній перебудові, й полягає один з найбільших прорахунків перебудови. Сподівання на те, що той, хто проти перебудови, сам піде з її дороги, виявились наївними. Ми переживаємо такий момент своєї історії, коли чітко постає питання: чи перебудова піде поступально вперед до повної реалізації її задумів та ідей, чи вона відкотиться назад до випробуваної, але абсолютно неефективної і безперспективної адміністративно-командної системи. Середини, так званого третього шляху, немає.

На жаль, спостерігаємо спроби повернення саме до старого. Однак зберегти прогнилі підвалини адміністративно-командної системи неможливо, і спроби такі — безперспективні і можуть призвести до згубних наслідків не тільки народ, а в остаточному підсумку й ті сили, які намагаються це зробити. Хочеться того чи ні, але доведеться все ж рахуватись із законами природи, економіки і закономірностями суспільного розвитку.

НЕ ТІЛЬКИ РЕСПУБЛІКА, АЛЕ Й КОЖНЕ ПІДПРИЄМСТВО, КОЖНИЙ ОСЕРЕДОК СУСПІЛЬНОЇ СТРУКТУРИ МУСЯТЬ ІСНУВАТИ, ФУНКЦІОНУВАТИ Й РОЗВИВАТИСЬ ЯК МАКРО- ЧИ МІКРОСИСТЕМА НА САМОЗАБЕЗПЕЧЕННІ Й САМОФІНАНСУВАННІ, АЛЕ САМОУПРАВЛЯТИСЯ, ТОБТО МАТИ ВІДПОВІДНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ.

…Е ДОКАЗИ

…РОЮ СОЮЗУ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ?

…бліканських, …юзних яки- …одержувати …казівки, на- …іміти. Вони …додержува- …у суспіль- …за… …з і …єдин… …об- …авил гри», …нтролювати

…им втрачає- …подіяти га- …тва матері- …спільства на …бліканськo- …з питань, …ункцій під- …об'єднань. …себічно, зва- …бгрунтовано …своїм ха- …м функції …иконув…ся …їхнім… об'- …рганізаціями …робництва), …еобхідні, але …дприємства, …анізації ма- …обництва не виконання

…ає правило: …вий) (район, об- …Союз) по- …лише її …ективно не- …иконують які- …иконуватися …ною (щаб- …ості з уста- …чином фун- «поверху» …ганізаційної …ють над під- …анізаціями), …сяг засобів, …ть, а також …хідна кож- …ді реаліза-

…таких об'єк- …критеріїв …вання даної …самим, по- …о будь-яку …адміністрат… …х методів …ність Союзу …ами на рес- …івні, а, по- …ємо вста- …ено обумов- …самого су- результаті

відання центральних відомств) увесь військово-промисловий комплекс, усю зовнішню політику й зовнішньоекономічну діяльність, паливно-енергетичну систему, всі види транспорту (крім авто- й гужтранспорту), всю фінансову і грошову систему, а також певні стратегії економічного розвитку та інші ключові питання, як це передбачено проектом нового Союзного договору, підготовленого Центром, — то це практично не тільки позбавляє республіки будь-якого суверенітету, а й (що найголовніше) підриває, зводить нанівець об'єктивно обумовлену самостійність підприємств та їхніх об'єднань і перетворює такі поняття, як «господар», «повний госпрозрахунок» на пустий звук. А це суперечить фундаментальним основам самої перебудови, її первісному революційному замислові, і прямо суперечить тому, чого вимагають об'єктивні закони економіки й життя. Тобто, це не вихід із кризи й злиднів, а ще більше занурення в них.

У такому Союзі республіка, перебуваючи між Центром і народним своїм господарством, виконує, по суті, роль передавального механізму, який дублює команди Центру. А якщо вона матиме суверенітет, ситуація зміниться докорінним чином: усуваються команди зверху, підприємства набувають економічного суверенітету, зростають заінтересованість і відповідальність. Економічний суверенітет — це не економічний ізоляціонізм, що веде до дезинтеграції та автаркії, як це дехто стверджує (в сучасному світі, де все взаємопов'язане і взаємозалежне,— це виключено). Разом з тим, це не означає, що суверенний суб'єкт повинен мати все своє (всі види сировини, виробництва тощо). Економічний суверенітет — це право суб'єкта (наприклад, республіки, організації, підприємства тощо) бути повним господарем — власником свого виробництва та його результатів — і самостійно вирішувати всі питання своєї життєдіяльності й розвитку на принципах самоокупності.

ІНШОГО БУТИ НЕ МОЖЕ

Таким чином, суверенітет республік, будучи природною потребою і об'єктивною необхідністю, не має альтернативи. Щодо Союзу, то вже з самої логіки сказаного раніше випливає: Союз необхідний. Але він мусить бути не таким, яким його хотіли б бачити автори згадуваного проекту договору так званого «оновленого» Союзу, репрезентованого Президентом країни. Союз може бути тільки суверенних республік (держав). І створюватися він повинен на таких принципах.

1. Повне і загальне визнання економічного й державного суверенітету республік.

2. Вихідним, відправним принципом має бути чітка й точно визначена економічна й соціальна вигода від створення такого Союзу. Вступати до нього республіки можуть тільки в тому разі, якщо цей Союз може зробити щось таке, що необхідно для окремих республік, але виконати його окремо взята республіка не може чи таке самостійне виконання для неї не вигідне. Тобто, вступаючи в Союз, кожна республіка повинна чітко бачити в ньому свою вигоду й необхідність. Без цього Союзу бути не може.

3. Створений Союз (його Центр) не може й не повинен виконувати тих функцій, які можуть бути виконані більш ефективно самими республіками (державами), що вирішили створити Союз. Тому не випадково Б. Єльцин, відкриваючи Позачерговий з'їзд народних депутатів РРФСР і кажучи про суверенітет Росії, підкреслив: «Ми не можемо погодитися з тим, коли втручаються у справи, які ми спроможні розв'язати самі, причому краще, ніж хтось інший».

4. Творцями такого Союзу можуть бути тільки самі суверенні республіки. Вони ж є господарями цього Союзу, який мусить бути їм підзвітний.

5. Якісь закони чи інші нормативні акти в такому Союзі можуть прийматися тільки спільними представниками республік — членів Союзу. Союз — це не держава над державою, а **Співдружність держав** і разом з тим створені ними відповідні Союзні виконавчі органи для виконання встановлених функцій в інтересах цих держав і під їхнім контролем. Такий виконавчий орган має бути типу Організації Об'єднаних Націй чи Європарламенту.

Іншого Союзу бути не може. А тому питання про Союз, про вступ чи невступ до нього суверенних республік (держав) не може вирішуватися через референдум. Він не може бути предметом референдуму такою ж мірою, як ним не можуть бути, наприклад, питання «Про зміну статусу і територіальну цілісність республік», що випливає, до речі, з самого закону СРСР «Про всенародне голосування (референдум)». Вирішувати його голосуванням — це все одно, що виносити на референдум, наприклад, питання про правомірність дій законів природи. Інший Союз можна лише хитромудрими ходами й туманними формулюваннями Центру нав'язати зверху. Але це буде не Союз, а збереження того самого диктату Центру, який маємо. Але такі наміри — безперспективні. Саме тому йде розпад теперішнього Союзу, основаного не на названих вище об'єктивних критеріях, а на примусі й диктаті, що призвели економіку і країну до розвалу і злиднів. Такий Союз не може не розпастися. І за цим не треба шкодувати, оскільки на його місці буде створено дійсний Союз, що виходитиме з внутрішніх економічних і політичних потреб і мотивів суверенних держав. Це буде справжній Союз у повній відповідності зі справжнім значенням цього поняття. Саме тому такий

Михайло ВІТКОВСЬКИЙ,
доктор економічних наук, професор.

Петро САБЛУК,
доктор економічних наук, член - кореспондент Української академії аграрних наук.

ПИТАННЯ ПРО СОЮЗ, ПРО ВСТУП ДО НЬОГО СУВЕРЕННИХ РЕСПУБЛІК НЕ МОЖЕ ВИРІШУВАТИСЯ ЧЕРЕЗ РЕФЕРЕНДУМ. ВИРІШУВАТИ ЦЕ ГОЛОСУВАННЯМ — ВСЕ ОДНО, ЩО ВИНОСИТИ НА РЕФЕРЕНДУМ, НАПРИКЛАД, ПИТАННЯ ПРО ПРАВОМІРНІСТЬ ДІЙ ЗАКОНІВ ПРИРОДИ.

ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ХОМИ

85. Ісус сказав:
— Той, хто пізнав світ — знайшов тіло, але той, Хто знайшов тіло — світ не вартий його.

86. Ісус сказав:
— Той, хто розбагатів, нехай царює, і той, у кого сила, хай відмовиться.

87. Ісус сказав:
— Той, хто біля Мене, поруч з вогнем, і хто віддалік од Мене, віддалік од Царства.

88. Ісус сказав:
— Образи з'являються чоловікові, і світло, котре в них, приховано. В образі світла Батька воно відкриється, і його образ приховано через Його світло.

89. Ісус сказав:
— Коли ви бачите вашу подобу, ви радієте. Та коли ви бачите ваші образи, котрі виникли до вас, і які не вмирають і не з'являються — наскільки більше ви переживаєте?

90. Ісус сказав:
— Адам виник од великої сили і величезного багатства, і він не достойний вас. Бо був підвладний смерті.

91. Ісус сказав:
— Лисиці мають свої нори, і птахи мають свої гнізда, а Син Людський не має місця, щоби прихилити свою голову і спочити.

92. Ісус сказав:
— Нещасне тіло, яке залежить від тіла, і нещасна душа, котра залежить від них обох.

93. Ісус сказав:
— Ангели приходять до вас і пророки, і вони дадуть вам те, що ваше, і ви також дайте їм те, що в руках ваших, і скажіть собі: «Котрого дня вони приходять і беруть те, що належить їм?»

94. Ісус сказав:
— Чому ви миєте всередині чаші і не розумієте того, що той, хто витворив внутрішню частину, витворив також і зовнішню частину?

95. Ісус сказав:
— Прийдіть до Мене, бо ярмо Моє — благо і влада Моя злагідна, і ви знайдете спокій собі.

96. Вони сказали Йому: «Скажи нам, хто Ти, щоби ми повірили в Тебе?» Він сказав їм: «Ви досліджуєте обличчя Неба і землі; і Того, хто перед вами, — ви не пізнали Його; і цей час — ви не відаєте, як дослідити Його».

97. Ісус сказав:
— Шукайте і ви знайдете, але те, про що ви запитували Мене в ті дні, — Я не сказав вам тоді. Тепер Я хочу сказати про нього, і ви не шукайте його.

98. Не давайте того, що святе, псам, щоб вони не занесли його на гній. Не кидайте перлів свиням, щоб вони не затоптали їх...

99. Ісус сказав:
— Той, хто шукає, знайде, і той, хто стукає, йому відчинять.

100. Ісус сказав:
— Якщо у вас гроші, не давайте на проценти, але дайте в борг, і не вимагайте їх.

101. Ісус сказав:
— Царство Батька схоже на жінку, котра взяла трішки закваски, поклала її в тісто, а відтак розділила це на великі буханці. Хто має вуха, нехай почує!

102. Ісус сказав:
— Царство Батька схоже на жінку, котра несе посудину, повну борошна, і простує дорогою, яка веде вдалину. Ручка посудини тріснула, борошно розсипалося позаду неї на дорозі. Вона не знала про те, вона не зрозуміла, що їй вчинити. Коли вона сягнула свого дому, вона поставила посудину на землю і знайшла його порожнім.

103. Ісус сказав:
— Царство Батька схоже на чоловіка, котрий хоче вбити міцного чоловіка. Він витягнув меча в своєму домі, він застромив його в стіну, щоби дізнатись, чи буде рука його міцна. Тоді він убив сильного.

104. Учні сказали Йому:
— Твої брати і Твоя мати стоять зовні.
Він їм сказав:
— Ті, котрі тут, котрі виконують волю Мого Батька, — Мої брати і Моя мати. Вони ввійдуть у Царство Мого Батька.

105. Ісусові показали золотого і сказали Йому: «Ті, що належать цезареві, вимагають від нас податку». Він сказав їм: «Дайте цезарю те, що належить цезареві, а Богові те, що належить Богу. А те, що Моє, дайте Мені!»

106. Той, хто не зненавидів свого батька і свою матір, як Я, не може бути Моїм, і той, хто не полюбив свого батька і свою матір, як Я, не може бути Моїм. Бо Моя мати воістину дала мені життя у плоті.

107. Ісус сказав:
— Горе їм, фарисеям! Бо вони схожі на собаку, котра спить на годівниці волів. Вона не їсть і не дає їсти волам.

108. Ісус сказав:
— Блаженний чоловік, який знає, о якій порі приходять розбійники, бо він підводиться, збирає зброю і перев'язує стегна раніше, аніж вони прийдуть.

109. Ісус сказав:
— Той, хто пізнає батька і матір, його назвуть сином розпутниці.

110. Учні сказали Йому: «Ходімо помолимося сьогодні й попостимося». Ісус сказав: «Який же гріх, котрого Я припустився чи якому Я піддався? Та коли Наречений вийде з чертога шлюбного, тоді нехай вони постяться і нехай моляться!».

111. Ісус сказав:
— Коли ви зробите двох одним, ви станете Сином Людським, і, якщо ви скажете горі: зсунься — вона переміститься.

112. Ісус сказав:
— Царство схоже на пастуха, у котрого сто овець. Одна з них, найбільша, заблукала. Він залишив дев'яносто дев'ять і почав шукати одну, доки не знайшов її. П[ісля] тому, як він потрудився, він сказав ві[й]: «Я люблю тебе більше, аніж отих дев'яно[сто] дев'ять».

113. Ісус сказав:
— Той, хто напився з Моїх уст, стане, як Я. А Я стану ним, і утаємничене відкриється йому.

114. Ісус сказав:
— Царство схоже на чоловіка, котрий має на своєму полі потаємний скарб, не відаючи про нього. І він не знайшов до того, як помер. Він залишив його своєму синові. Син одержав те поле і продав його. І той, хто купив його, прийшов, розкопав і знайшов скарб. Він почав давати гроші під проценти тим, кому він хотів.

115. Ісус сказав:
— Той, хто знайшов світ і став бага[тим], хай відмовиться од світу.

116. Ісус сказав:
— Небеса, як і земля, згорнуться перед вами, і той, хто живий від живого, не побачить смерті. Бо вам кажу: Той, Хто знайшов самого себе, — світ не вартий Його.

117. Ісус сказав:
— Горе тій плоті, яка залежить від [ду]ші; горе тій душі, котра залежить від плоті.

118. Учні сказали Йому: «Якого дня Царство приходить?» Ісус сказав: «Воно не приходить, коли Його чекають. Не скажуть: дивіться, ось тут! — Або: дивіться, там! Але Царство Батька розпростороюється по землі, а люди не бачать Його».

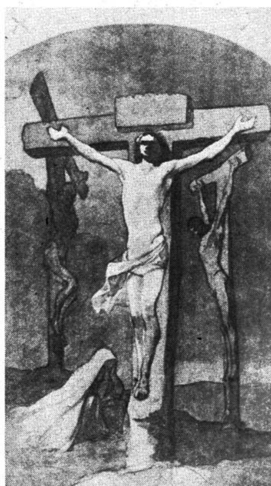
119. Симон Петро сказав їм: «Нехай Марія відійде од нас, бо жінки не варті життя». Ісус сказав: «Дивіться, Я спрямую її, щоби зробили її чоловіком, щоб вона також стала духом живим, який у вас, чоловіків. Бо всяка жінка, котра стане чоловіком, увійде у Царство Небесне».

Переклав Олександр ГИЖА, письменник.

(Закінчення. Див. №№ 21, 30, 35, 46).

ПОДАЙ ДУШІ УБОГІЙ СИЛУ, ЩОБ ОГНЕННО ЗАГОВОРИЛА, ЩОБ СЛОВО ПЛАМЕНЕМ ВЗЯЛОСЬ, ЩОБ ЛЮДЯМ СЕРЦЕ РОЗТОПИЛО І НА УКРАЇНІ ПОНЕСЛОСЬ ТЕ СЛОВО, БОЖЕЄ КАДИЛО, КАДИЛО ІСТИНИ. АМІНЬ.

Т. Г. ШЕВЧЕНКО.

Т. Г. Шевченко. «Сепія». Етюд до образу «Розп'яття», 1850 р.

7 березня 1850 року Т. Г. Шевченко писав В. Репніній: «Я пропоную тутешній католицькій церкві (коли мені дозволять рисувати) намалювати запрестольний образ (без усякої ціни та умови), що зображує смерть Спасителя нашого, повішеного між розбійниками...». Тарас Григорович намалював Христа молодим, безбородим. Крім матері і силуетів розбійників за хрестом, Шевченко не дав на картині жодної фігури, аби зобразити у вільній, ніде не повтореній композиції велич подвигу Спасителя на Голгофі.

Галина ДУТЧАК, журналіст.

СТРАЖДАЛЬНАЯ МАТИ

Страждальная мати під хрестом стояла
Гірко ридала, в сльозах промовляла:
Ой, Сину, Сину, за яку провину
Переносиш нині тяжкую годину
На хресті?

Я тебе купала дрібними сльозами,
Як малим ховала перед ворогами;
А нині плачу, бо тебе вже трачу,
Вже тя, милий Сину, більше не побачу,
Сину мій.
Моя опоро, мій Ти світе ясний,
Гаснеш Ти заскоро, в'янеш передчасно.

А що ж зі мною сиротою,
Я сама на світі, як билина стою
Під Хрестом.
О, мій Боже милий! Усердно Тя молю
Подай мені сили у нещасним болю,
Тебе я благаю, як сама лиш знаю,
І Тобі днесь Сина мого поручаю
На Хресті.

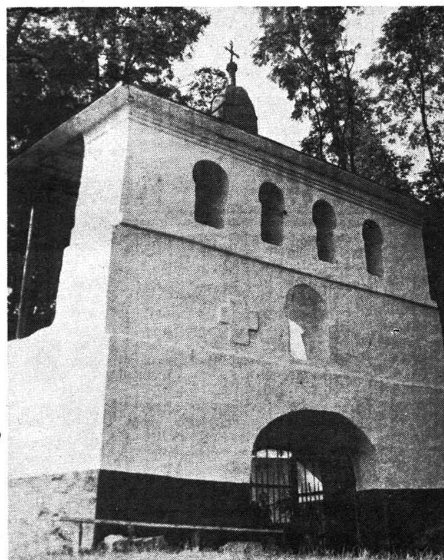
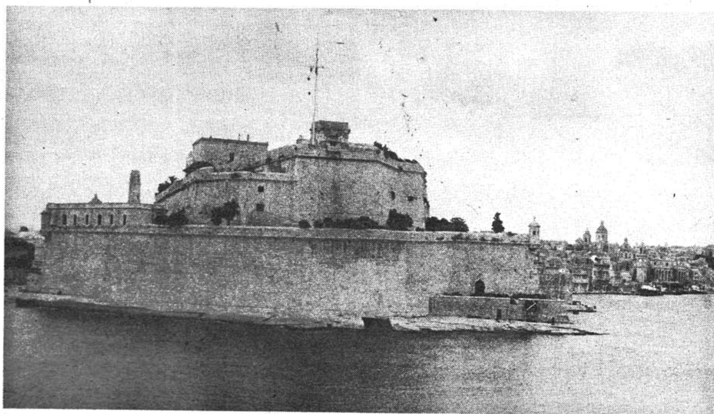

Фото Богдана ПРИИМАКА.

Подорож на Мальту

ЗАПОРОЗЬКІ козаки говорили: «Ми кавалери, як мальтійці». Чому вони так казали, можна здогадуватися. Бо вони, як і мальтійці, боронили християнські землі, зокрема й від турецького поневолення, почувалися вільними благородними лицарями, як і мальтійці. А те, що лицарі з середземноморського острова були католиками, а запорожці — православними, багато не важило, бо ж — не сусідами були. У співтоваристві народів значно важливіше, якої віри твій сусід, а не далекий знайомець.

А втім, чи такими вже й далекими для Мальти були запорожці? Карта говорить — далекими. А насправді? Три роки на початку вісімдесятих мені випало працювати на турбоході «Максим Горький» Чорноморського пароплавства, здійснювати на ньому навколосвітні рейси. Не раз довелося побувати й на Мальті. Отут і згадав ті слова запорожців: «Ми кавалери, як мальтійці». Чому згадав? Перш ніж відповісти — познайомимося з самою Мальтою. Вона — варта уваги.

Острів Мальта знаменитий не лише тим, що на ньому відбулася позаминулого року зустріч Горбачова з Бушем, яка проходила саме на борту «Максима Горького», прекрасного лайнера.

Мальта цікава тим, що з давніх давен була між двома світами — арабським, мусульманським і європейським, християнським. І ці світи свої прагнення до завоювань ховали у завісі релігійних суперечок, мечем утверджували кожний свою віру, а отже — владу. Мальта між цими світами ставала й островом-фортецею і островом-розбійником, і врешті-решт місцем надзвичайно інтересного змішування народів, звичаїв, вірувань.

За сотні років до нашої ери острів колонізували фінікійці. Потім сюди дотяглася рука Карфагена, згодом Риму. А далі його завойовували араби, візантійці, норманни. У 1530 році на острові осів рицарський орден іоаннітів, заснований ще хрестоносцями. Відтоді він і дістав назву мальтійського.

На зламі XVIII і XIX століть великим магістром католицького мальтійського ордену став російський православний імператор Павло І. Як це сталося?

На ті роки припадає початок бурхливої діяльності молодого Наполеона. На противагу іншим європейським вінценосцям, які погордливо ставилися до «корсіканського вискочки», правитель Росії зав'язав з першим консулом Франції дружні стосунки. Можливо, його до цього спонукала й подвійна гра Австрії у ставленні до армії Суворова. Наполеон віддячив за приязнь тим, що наказав пошити нові мундири для російських солдатів і офіцерів, в основному з корпусу Корсакова, які потрапили в полон під час воєнних дій у Австрії та Італії, видав їм зброю і з почестями відпустив на батьківщину.

Стосунки між російським імператором та Наполеоном зайшли так далеко, що вони вирішили разом виступити проти Англії, завдавши їй для початку удару в Індії. Павло І розпорядився направити туди експедиційний загін донських козаків на чолі з отаманом Платовим, який довелося потім повертати з дороги. Кінцевою метою було позбавити Англію азіатської житниці, а потім розгромити й саму острівну імперію.

Напередодні цих подій Бонапарт, викуривши англійців з Мальти, якраз передав Павлу І знаки верховної влади великого магістра мальтійського ордену.

Наполохані англійці через своє посольство у Петербурзі зав'язують тісні стосунки з невдоволеними Павлом І придворними. А таких було чимало серед вищого дворянства, де більшало жертв неврівноваженого характеру імператора. Біля нього мало хто міг бути спокійним за своє майбутнє. Сьогодні — чини й посади, а завтра, дивись, у Сибір пожене — ну кому таке сподобається...

Коли світ обійшла звістка, що Павло І раптово помер від хвороби, Наполеон відразу впізнав тут і руку англійців, і те, що удар цей спрямований і проти нього. Спілка Росії і Франції розпалася.

Оце, здається, і є той давній, найвідоміший з історії факт, що засвідчує зв'язки Російської імперії з Мальтою. І більше ніяких зв'язків не було? Принаймні, офіційна історія інших не згадує. А вони ж таки були. Тільки не Російська імперія їх мала, а Україна. Це — безперечно. Свідоцтво — найкрасномовніше: у головному храмі острова — соборі Іоанна Богослова — я побачив пам'ятник нашому співвітчизнику, нашому предку. Пам'ятник, про який не доводилося ні чути, ні читати. І ота велика бригада журналістів, що висвітлювала згадувану вже зустріч Горбачова і Буша, не помітила його. Чи не надала значення?

Одним словом, переді мною — пам'ятник запорозькому козакові. У мармурі. Як частина скульптурної композиції, що символізує певні людські якості. Як же сталося, що запорожець увічнений тут, коли й на рідній землі нема йому гідного пам'ятника?

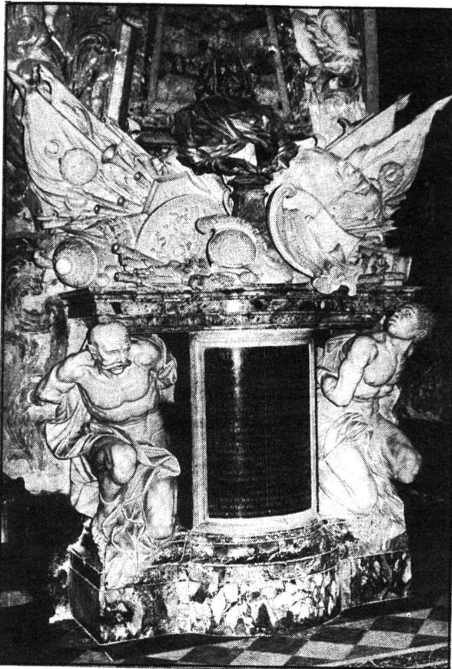
Композиція, частиною якої є козак, складається з трьох фігур. На кам'яній плиті з поважним виглядом сидить донатор храму, той, хто давав кошти на будівництво. Ліворуч під ним — раб-негр, який догідливо дивиться на господаря. А праворуч — запорозький козак. Напружений торс, кожен м'яз — порив до волі, в очах і ненависть, і мука. В центрі композиції — текст латиною.

Поволі проходжу повз скульптурну групу. Промені світла падають на козакове обличчя, перебігають на ньому, коли йдеш вздовж, і здається, що по щоці козака котиться сльоза. Вражаючий ефект!

Старанно фотографую. В Києві показую фото фахівцям. Вони ніколи не чули про цю композицію. Підтверджують: на ній справді запорозький козак. Бо колись і деякі турки носили оселедці. Напис прочитано. Зверху — то таки донатор храму на ім'я Ніколао Коттонер. А козак і негр — образи алегоричні. Козак уособлює Нескореність, Силу Духу, негр — Рабство, Покору. Скульптор невідомий, але він один з послідовників манери Мікеланджело. Композицію створено десь після 1680 року.

Чому саме наш предок став для скульптора, та, певно, й замовника, символом нескореності? Велику ж славу мали запорожці, коли правдиве уявлення про їх моральні якості сягнуло за моря. І це в ті часи, коли із засобами масової інформації було дещо сутужно.

Які ж припущення можна зробити щодо появи тут козака як виразника Нескореності? Напис про це не говорить. Гід трапилась така собі, не знала, хто й зображений у тій композиції. Отже, залишається робити припущення. Запорозькі козаки боронили землю від татар і турків і, траплялося, так тих своїх ворогів дохопелили, що хан кримський волав «досить» і просив пардону. Та бувало, що й у полон потрапляли запорожці. А вони й там вражали своєю волелюбністю. Бо запорожець зображений міцною тілом і духом людиною, цільною натурою, для якої життя немислиме без волі. Ця версія, з огляду на характер скульптури, здається близькою до істини. Але можлива й інша. Що це ніякий не полонянник. На час створення композиції запорозькі козаки, певно, були добре відомі у Європі. Як переможці у боротьбі з Польщею в союзі, до речі, з кримським ханом, як сила, що її поважали й хан, і султан, перед якими запобігала Європа. Можливо, що скульптор чув і про похід отамана Сірка до Франції, і про якісь військово - дипломатичні місії, що їх здійснювали козаки.

Одним словом, безперечно те, що Мальта і Запоріжжя знали одне про одного, мали зв'язки. І, певно, мальтійці у запорожців, а запорожці у мальтійців користувалися повагою.

Відгук нашої історії там, на далекій Мальті, просто вражає. І ще подумалося: наскільки ж ми забули свою історію, себе, щоб помилуватися втіленою у мармурі духовною величчю предка можна було аж на Мальті...

Сергій ПРАВДЕНКО.

Наскільки ж ми забули свою історію, себе, щоб помилуватися втіленою у мармурі духовною величчю предка можна було аж на Мальті...

На знімках:

фрагмент композиції — запорозький козак;

Мальта, острів-фортеця;

композиція у храмі святого Іоанна.

Фото автора.

ЗРОСТАЮТЬ ЧЕМПІОНИ

Уже багато років тому, коли на Україні тільки починав культивуватися захоплюючий вид спорту — стрибки на батуті, новою для себе справою захопився хороший акробат Володимир Горжий, у якого згодом відкрився справжній тренерський дар.

Володимир Максимович (тепер він заслужений тренер СРСР) підготував не одну зірку в своєму виді спорту. Нині серед його вихованців, безумовно, найяскравіше виблискує чемпіонка світу та Європи Олена Коломеєць.

Ця вродлива дівчина торік закінчила Миколаївський спортінтернат, а тепер вона першокурсниця державного пединституту, навчається на факультеті фізвиховання. Коломеєць має великий авторитет серед молоді. Шанують її і дорослі. Під час новорічного балу чемпіонці вручили ключі від нової квартири.

Олена і її тренер мають грандіозні творчі плани, і, зрозуміло, не збираються поступатися досягнутим.

Фото Олександра КРЕМКА.

Миколаїв.

Футбол

І СОБІ, І ЛЮДЯМ...

Те, що не вдалося гранду європейського футболу мадрідському «Реалу», здійснив дебютант вищої ліги запорізький «Металург». Український колектив порадував і себе, і людей, перемігши в стартовому матчі 54-го чемпіонату СРСР іменитий московський «Спартак» — 2:1 (0:1).

Двадцять вісім тисяч глядачів стали свідками справжнього свята. Перед ними виступив зразково-показовий духовий оркестр з Москви, кінний театр «Запорізькі козаки», у повітрі над спортивною ареною майстерність демонстрували парашутисти. А потім слово взяли футболісти.

«Металург», відчувалося, насамперед дбав про власний престиж. Тому великі сили були відряджені в захист. А попереду діяв лише один форвард Сторчак. Москвичі одразу заволоділи ініціативою і дуже швидко відкрили рахунок. На 26-й хвилині Мостовий точно пробив після флангової передачі.

У другому таймі господарі посміливішали. Особливо тоді, коли до Сторчака приєднався ще один чистий нападаючий Заєць. Хоча і тоді «Спартак» мав привабливіший вигляд. Утім, українські футболісти дуже старалися, намагаючись гостро контратакувати. І перший же їхній прицільний удар приніс успіх. На 70-й хвилині відзначився Наконечний.

Здавалося, все завершиться мирно. Але дебютанти не полишали надію на перемогу до останньої хвилини зустрічі. І вона до них прийшла. Стрімкий прорив Дудника завершився ударом, воротар гостей Черчесов не втримав м'яча, і Волгін миттю встиг на добивання. І тут же пролунав свисток арбітра з Кишинева Олександра Губіна про завершення зустрічі.

«Металург» виступав у такому складі: Сивуха, Башкиров, Ярмолич, Дудник, Сорокалет, Наконечний, Вернидуб (Заєць, 59), Сторчак, Волгін, Гуйганов (Скрипник, 67), Пучков.

До речі, за перехід Пучкова запоріжці заплатили одеському «Чорноморцю» 149 тисяч карбованців.

Порадував і донецький «Шахтар», який у Москві зіграв унічию — 1:1 з місцевим «Динамо». Наступну гру гірники проведуть у п'ятницю в Києві.

Тепер — про неприємне. Київське «Динамо» програло вдома московському «Торпедо» — 1:3 (0:2). Голи забили: Ю. Матвєєв (11), Гришин (15), Ширинбеков (71) — у «Торпедо»; Юран (90) — у киян.

Невдало зіграв цього разу воротар динамівців Жидков. Відчувалося, що він нервував і, як наслідок, раз у раз помилявся на виходах. Але звинувачувати воротаря в поразці і неетично, і несправедливо. Слід сказати, що й захист «Динамо» припускався багатьох помилок. Не скористалися з чудових нагод забити гол Саленко, Шматоваленко, Юрченко.

До речі, на захист Жидкова став і наставник «Торпедо» Валентин Іванов, з яким розмовляв після матчу.

А воротар гостей Єаричев, який зіграв відмінно, сказав мені:

— Ми перемогли, бо зіграли краще. Готувалися до поєдинку серйозно і ретельно, пам'ятаючи про те, що київське «Динамо» за будь-яких обставин залишається суперником сильним і небезпечним. Це — фірма. Інша річ, що динамівська команда сьогодні молода, їй бракує досвіду. Але в старанні киянам не відмовиш. Гадаю, що їх «надломила» гра з «Барселоною». Тому психологічний стан колективу не найкращий. Хоча в першому таймі був момент, коли господарі, які володіли ініціативою, мали шанс забити гол. Якщо б так сталося, то й підсумок зустрічі міг би бути іншим...

Кияни виступали в такому складі: Жидков, Лужний, Цвейба, Деркач, Ю. Мороз (О. Матвєєв, 46), Беца, Шматоваленко, Заєць, Саленко, Юрченко, Юран.

Чемпіонат країни робить тільки перші кроки, тому не поспішатимемо з висновками. Адже сьогоднішні невдахи вже завтра здатні вийти на якісніший рівень гри.

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:
Головний редактор — 446-92-11
Заступники головного редактора — 446-70-42, 446-91-16, 446-91-37, 446-91-96.
Відповідальний секретар — 446-72-63.
Завідуючий корсітною — 446-60-22.
Відділи:
міжнародний — 446-91-20,
листів — 441-88-28,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-55,
екології — 441-88-58,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13,
історії України — 448-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Заступник головного редактора — Олександр Білик.
Чергові редактори — Валентин Лабунський, Володимир Савцов.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.
Випусковий — Олексій Бондаренко.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Тамара Баштаник, Наталія Власик, Людмила Морозова, Людмила Нєсена, Антоніна Сильверстова, Любов Станачич, Людмила Терещук.
Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти — Віктор Процюк, Раїса Гринюк.
* * *
Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 166.300.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03150491.